

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
31/2018
4. august 2018

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

V. CHOVAN: SÚČASNÁ PRAX
NAHRÁVA ŠPEKULANTOM
Strana 4.

NOVÝ PRAVOSLÁVNÝ
CHRÁM V HOLÍČI
Strana 5.

SLOVENSKO CHCELO
SAMOSTATNÝ ŠTÁT
Strana 6.

KUBÍNSKA ZVONICA
V JANGROTSKOM CINTORÍNE
Strana 8.

EVA KRISTINOVÁ SA DOŽÍVA
DEVÄTDESIAŤ ROKOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Horúce leto, aké zažívame v našich zemepisných šírkach, býva chudobné na partajnicke politické aktivity, pravda, ak si odmyslíme masovú účasť na hudobnom festivale Pohoda, ktorý sa stal hlásnou trúbou Andreja Kisku a názorov neoliberálnej opozície. Ale to už patrí k folklóru tohto zjavne politického festivalu. Slovenské leto má však aj iné, dosť nečakané politické avantúry. Poslanec Zsolt Simon, pozemkový magnát z juhu Slovenska a bývalý Bugárov kolega, vyhlásil, že založí tretiu etnickú stranu, a prominentný prezidentský kandidát SAS a firmy Eset Robert Mistrík sa vyslovil na jednej z besied počas nevyhlásenej kampane, že ako prezident by nevymenoval vládu, s ktorou by osobne nesúhlasil.

Obe vyhlásenia silne zavážajú exhibicionizmom, ktoré sa neďa pripísať na vrub horúceho počasia, skôr na vrub zatmenenej mysle. Nuž, kto nemá v hlave, v sklepe nekúpi. Zsolta Simona a jeho etnocentrizmus si možno nevšímať, lebo vedie do slepej uličky. Maďarskí voliči na Slovensku majú dosť nevráživosti lídrov svojich strán a ďalšie triestnie sil je len príznakom slabosti, že ani jedna z tých strán (Most – Hid, SMK a nová Simonova etnostrana) sa nemusí dostať do parlamentu. Oveľa nebezpečnejšie je, ak potenciálny pokračovateľ kiskovskej politiky Robert Mistrík vysloví vetu, akú by sa neodvážil vysloviť žiaden súčasný európsky monarcha. Ak sa Mistríkovi nebude páčiť vláda, tak ju nevymenuje?

Neznalosť Ústavy SR neospravedlňuje ani vedca podnikateľa, nieto ešte kandidáta na prezidenta. Ak už distingvovaný vedec Mistrík nevie nájsť lepší spôsob, ako sa zaliečať bratislavskej kaviarni, svedčí to o jeho veľmi obmedzených schopnostiach zastávať úrad hlavy štátu. Tu platí latinský výraz Credo, quia absurdum, čiže: „Verím, pretože je to nezmyselné.“ Výrok zdôrazňuje primát viery nad rozumom, ktorý platí rovnako v spoločenských vzťahoch ako v politike. Aj keď si „superkandidát“ Mistrík napokon uvedomil absurdnosť svojho výroku, nemohol tým nijako zmazať podvedomé želanie, ktoré je otcou myšlienky, prečo sa podujal kandidovať za prezidenta. Slováci pozor – zachcelo sa mu vládnúť!

Ludovít ŠTEVKO

Združenie internetových autorov Pars Artem zorganizovalo zbierku kníh pre rómske deti

Palikerav znamená v rómčine ďakujem

Maroš M. BANČEJ – Foto: Zuzana KUGLEROVÁ

Pomoc Rómom v ich začleňovaní do majoritnej spoločnosti je v náplni práce hneď niekoľkých vládnych inštitúcií, ale aj občianskych združení a organizácií z tretieho sektora. Teraz k nim pribudlo pomerne nedávno založené, no mimoriadne aktívne Združenie internetových autorov Pars Artem. Keďže združuje autorov, a to nielen internetových, rozhodlo sa podať pomocnú ruku a iniciovať ten správny kultúrny impulz prostredníctvom knihy. Konkrétne detskej knihy, a preto vycestovalo za malými rómskymi čitateľmi na východ Slovenska.

Pôvodný impulz na túto „výpravu za mladým rómskym čitateľom“ urobila jedna zo zakladateľiek rómskeho knižného klubu Palikerav (Ďakujem) Renata Pankiewiczová z Košíc. Oslovila pre zmenu dvoch zakladateľov občianskeho združenia Pars Artem – prozaičku a poetku Zuzanu Kuglerovú a básnika a aforistu Ondreja Kalamára. Pôvodný nápad bol ten, že spisovatelia darujú vznikajúcemu klubu knihy. Spolupráca sa však rýchlo rozšírila.

■ DIEVČATÁ Z PALIKERAV
Myšlienka darovať knihy rómskym deťom sa cez sociálne siete rýchlo rozšírila. Obaja spomínaní spisovatelia sa rozhodli, že spolu s vyzbieranými knihami navštívia dievčatá z Palikerav osobne. Znamenalo to prvú cestu členov Pars Artem do Košíc. Zuzana Kuglerová na to spomína:

„Keď sme knihy dievčatám odovzdali a videli ich spontánnu radosť, rozhodli sme sa vytvoriť projekt Knihy pre deti z rómskych komunít. Odvtedy sme už druhý rok na cestách po rómskych komunitných centrách, osadách, detských domovoch, skrátka všade tam, kde žijú rómske deti, a chodíme aj po dedinách, kde je prevažná časť obyvateľov rómskeho pôvodu.“

Prvý rok cestovali organizátori za vlastné, resp. čiastočne im pomohlo Literárne informačné centrum, ktoré poskytol aspoň prostriedky na ubytovanie. Tento rok získalo Pars Artem podporu z Fondu

Zuzana KUGLEROVÁ s deťmi z osady Rapovská križovatka

na podporu umenia (FPU). Vďaka grantu, ktorý im fond schválil na spomínaný projekt, mohli pôvodní organizátori prizvať na spoluprácu ďalších priateľov literátov, napríklad básnika Mirka Kapustu, ale aj Renátu Bogdani, Viliama Rosinského a ďalších.

■ KNIHA AKO KLÚČ

Od tých čias spred roka už organizátori s Pars Artem odniesli do Košíc vyše tisíc kníh, a nielen tam. Ich najnovšia aktivita sa uskutočnila 16. až 19. júla 2018 a v pláne mali hneď niekoľko zastávok na svojej doslova hrebendovskej púti. Ako

prvá bola osada nazývaná Rapovská križovatka pri Lučenci a na druhý deň nasledovali Kecerovce, čo je rómska osada s tritisícpäťsto obyvateľmi. Spisovatelia z Pars Artem tam prišli s nákladom kníh, pričom si overili, že rómskym deťom sú najbližšie knihy povestí. Dokonca si čítaním z nich urobili takzvané „živé večerničky“. V osade pôsobí ako vedúci miestneho rómskeho komunitného centra Rudo Rusňak. Ten dobrovoľníkom spisovateľom povedal, že chápanie literatúry Rómami z osád je iné, potrebujú jednoduchosť a zrozumiteľnosť. O tom, že aj v najchudobnejších osadách žijú talentované deti,

presvedčila návštevníkov aj jedenástočná Adelka, ktorá im zaspievala nádherné divé rómske pesničky.

■ KONCERT ZA ĎAKUJEM

Ako povedal jeden z organizátorov Ondrej Kalamár, medzi „cigánov“ nejde hociaký spisovateľ. Nie sú to iba národnostné predsudky, ale aj intelektuálne. Apropos, z obidvoch strán. Lebo cigán nebude čítať premúdrene ekvilibristické a štylisticky náročné knihy. On chce mať svoj príbeh, ktorý sa podobá jeho príbehu. Tomu rozumie, a ako organizátori zistili, áno, aj Rómovia z osád čítajú. Ako sa môže stať z chudobného dieťaťa z osady úspešná Rómka, presvedčili zúčastnených spisovateľov dievčatá z košického Rómskeho knižného klubu Palikerav. Mnohé z nich sú úspešnými študentkami na stredných školách a niektoré sú aj vysokoškoláčky. Ako povedal básnik Miro Kapusta: „Sú krásne a sčítané, klobúk dole pred nimi...“ No a práve Rómsky knižný klub Palikerav zorganizoval aj záverečné podujatie projektu Knihy pre deti z rómskych komunít. Bol ním koncert Koncert v parku za PALIKERAV, ktorý sa uskutočnil 19. júla 2018 o 15. hodine v košickom Kulturparku. Išlo o tanečné a spevácke vystúpenie rómskych detí z detských domovov na východnom Slovensku. Vstupné bolo podľa Ondreja Kalamára „jeden ďakujem“ a vyše päťsto divákov nadšene sledovalo výkony malých umelcov.

3 OTÁZKY PRE:

Kvetoslavu KOTRBOVÚ, špecialistku lekárskej komory

V slovenskom zdravotníctve chýbajú lekári

• Premiér Peter Pellegrini požiadal dekanov fakúlt, aby od septembra 2018 prijali viac medikov. Ministerstvo zdravotníctva informovalo, že hľadá riešenia, ako motivovať lekárov. V roku 2005 ste ako hlavná štátna radkyňa pre organizáciu a riadenie zdravotníctva s kolegami z akademickej a vedeckej sféry vypracovali pre rezort detailnú analýzu vekovej štruktúry lekárov, zubných lekárov a sestier.

Na základe projektu sa v roku 2008 začali čerpať finančné prostriedky Európskeho sociálneho fondu pre rezort zdravotníctva. Do podpory vzdelávania pre potrebný počet, ako aj kompetencie zdravotníckych pracovníkov na Slovensku išlo v tom čase približne tridsaťdva miliónov eur. Projekt bol vlastne

predchodcom a východiskovou bázou pre dnešný projekt spoluprizvaný pod názvom Rezidentský program MZ SR.

• Ako hodnotíte súčasné návrhy predsedu vlády SR a snahy ministerstva?

Problém nedostatku pracovnej sily nie je len problémom zdravotníctva. Ak sa majú prijať systémové opatrenia, mali by sa vzťahovať nielen na lekárov, sestry, verejných zdravotníkov, ale celkovo na riešenie nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily a zatraktívnenie práce pre občanov Slovenska na Slovensku vo všetkých sektoroch.

• Nedostatok kvalifikovaného personálu v zdravotníctve, chýbajúce alebo neuplatňované

odborné kompetencie môžu mať rýchle a priame fatálne následky na životoch a zdraví občanov.

Ešte v roku 2005 sme vypočítali, že na zabezpečenie bežnej reprodukcie lekárov pre ambulantnú starostlivosť o dospelých na Slovensku bolo v tom čase potrebné doplniť systém slovenského zdravotníctva o ďalších päťsto lekárov. V nasledujúcich kalendárnych rokoch, až do roku 2035, priemerné ročne o ďalších dvesto všeobecných lekárov pre dospelých. Vytvorená prognóza sa potvrdila. Lekári dnes v systéme zdravotníctva chýbajú. Súčasný stav je už len následkom slabého riešenia.

Zhovárala sa Eva SISKOVÁ
Foto: (es)

V SNN 32-33/2018
SI PREČÍTAŤE

■ Úspešný nábor dobrovoľníkov do Malej vojny v marci 1939 proti maďarskej agresii
■ Výmyselník, rozhlasová legenda a autor Bambuľky Peter GULDAN exkluzívne pre SNN
■ Slzy, vzdychy a prosby..., no najmä útlak slovenského národa poznáme z minulosti

František Mikloško chce byť novým prezidentom štátu

Kresťania sa však nemajú na čo tešiť

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Americký prezident Donald Trump dal sľub Američanom – Amerika first, teda Amerika na prvom mieste. Od ktorého z kandidátov na slovenského prezidenta sa dá očakávať podobný sľub? Nebodaj od Františka Mikloška, ktorý sa rozhodol, že pôjde do toho po tretí raz? Lebo ako mu povedal Peter Zajac, čas dozrel...? Aj Matovič hovorí, že čas dozrel na novú SDK. Predsedom strany SDK, ktorá išla do voľieb v roku 1998 ako vyskladaná strana z celého vtedajšieho opozičného spektra, bol Mikuláš Dzurinda. Bola to jeho vláda, ktorá sa vrhla do privatizácie strategických podnikov a rozpustenia tímov budujúcich diaľnice.

Mikloško pochádza z KDH, ktorého politiku dodnes obhajuje. Pritom to bola jediná strana, ktorá hlasovala proti prijatiu Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky a robila kroky k tomu, aby Slovenská republika nevznikla. Dzurinda i Mikloško teda pracovali v neprospech slovenského národa. Viaceré udalosti v politike, ale aj na jej periférii za posledné roky oslabili štát natoľko, že viacerí kritici hovoria o jeho rozklade. Ak dozrel čas pre Dzurindu a Mikloška, môže to znamenať len jedno, že dozrel čas na pochovanie štátu.

■ OTÁZNA PODPORA

Mikloško po ohlásení svojej kandidatury na post prezidenta poskytol rozsiahly rozhovor konzervatívne-mu internetovému dnevniku Postoj. Hoci sa priznáva, že celý život nosí v sebe náboženský rozmer, protív sa mu nasilu ho zdôrazňovať, a preto nechodí na púte ani na nijaké náboženské akcie. Nuž, kresťan Mikloško sa necíti dobre v koži kresťana. V rozhovore to zdôrazňuje aj na inom mieste. Napríklad keď hovorí, že ho „oslovili ľudia zo širokého spektra. Jednak kresťanský orientovaní, ale aj zo

sekulárneho sveta či z prostredia iniciatívy Za slušné Slovensko“.

Veľmi závažné slová vyslovil o slovenskej histórii, keď povedal: „V slovenských dejinách je veľmi zaužívané spájanie národných a kresťanských síl... V prvej polovici 20. storočia sa však vyčerpalo a tento príbeh spájania kresťanských a národných síl sa skončil. Už obdobie disentu ukázalo, že pre kresťanský disentu bolo veľmi životodarné, že komunikoval s občianskym disentom.“ Čo životodarné pre kresťanov prinieslo spájanie sa KDH so Stranou demokratickej

lavice? Čo spájanie sa so Stranou občianskeho porozumenia? Okrem toho, že vynieslo bývalého

nomenklatúrneho straníka do prezidentského paláca, iba rozoberanie štátu, ktorý vznikol aj napriek prekážkam kladeným najmä zo strany KDH.

■ BOJ S MEČIAROM

Mikloško pripomína zápas s Mečiarom, do ktorého sa spojili kresťanské a občianske, sekulárne sily, a opäť vidí možnosť spájania a nádej na zmenu. Keďže príbeh spájania kresťanských a národných síl pochoval, s kým sa chce spájať? S progresívnymi liberálmi? Azda najsmutnejším priznaním je, že trpí celoživotnou traumou roka 1945, teda „traumou ideológie a krachu slovenskej štátnosti“. Vidieť za zánikom štátnosti ideológiu je aj vzhľadom na to, že žiaden štát po vojne kvôli tomu nezaničil, absurdné. Nemecko a Taliansko nevynímajú. No a Mikloškovo vyjadrenie k migrácii je ešte absurdnejšie. Podľa neho by sme sa mali na imigrantov pozerať ako na štvancov, ktorých by mali Slováci zachraňovať ako Židov za prvej Slovenskej republiky. Nie, Mikloško nie je ten kandidát, ktorý by mal Slovensko na prvom mieste

Slabšia úroda obilia tento rok nielen na Slovensku nevesťí nič dobré

Systemové riešenie na boj s extrémnym suchom

Ján ČERNÝ – Foto: internet

Tohtoročné suchá a vysoké teploty urýchlili dozrievanie obilia. Poľnohospodári na Slovensku tak začali so žatvou skôr približne o dva až tri týždne. V týchto dňoch zas spomaľuje práce na poliach najmä daždivé počasie. No na viacerých poliach sa až päťdesiat percent obilia vyznačuje zhoršenou potravinovou a sladovníckou kvalitou. Poľnohospodári sucho pozorujú nielen na obilí, ale aj na kukurici, ktorej žltú spodnú listy, a takisto na cukrovej repe, ktorá dokonca začína zhadzovať listy. Podľa odhadu Štatistického úradu SR by mohla byť priemerná úroda husto siatych obilnín spolu 4,57 tony na hektár a repky 2,93 tony na hektár.

Suchá trápia aj ostatné krajiny. Európska únia očakáva najslabšiu úrodu obilnín za posledných šesť rokov. Podľa poľského ministerstva poľnohospodárstva zasiahlo sucho v Poľsku viac ako šesťdesiatšesťtisíc fariem s rozlohou 1,2 milióna hektárov.

■ SLOVENSKÝ PARADOX

Po dlhom čase sa zdá, že na Slovensku bude dobrá úroda ovocia. Tvrdia to najmä tí pestovatelia, ktorí dokážu zvládať pre-

ventívny boj s prípadnými jarnými mrazmi, extrémnym suchom i so silným snečným zariadením. Lenže ich tentoraz dobrú úrodu nebudú mať s kým pozbierať. „Nedostatok zamestnancov v špeciálnej rastlinnej výrobe či celkovo v poľnohospodárstve ostáva trnóm v päte u všetkých pestovateľov. Napríklad aj preto až tretina z tohtoročnej úrody jahôd ostala nepozbieraná na poliach,“ upozornila za Slovenskú poľnohospodársku a potravinársku komoru Jana Holéciová.

■ REAKCIA MINISTERSTVA

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR najnovšie ponúka farmárom systémové riešenie v boji proti extrémnym suchám. Vyhlásilo výzvu, v ktorej môžu žiadatelia získať celkovo dvadsaťdvaja miliónov eur na výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zavlažovacích systémov. Informovala o tom v Bratislave ministerka Gabriela Matečná. Extrémne suchá postihli podľa ministerky najmä obilniny, pričom tieto problémy nie je možné

riešiť jednorazovými opatreniami. Mnohé závlahové zariadenia na Slovensku sú už v súčasnosti neupotrebitelné a potrebujú rekonštrukciu. „Ministerstvo vydáva výzvu pre poľnohospodárov, ktorá je zameraná práve na budovanie a modernizáciu zavlažovacích systémov a má motivovať poľnohospodárov predchádzať týmto škodám systémovo a natrvalo,“ zdôraznila Gabriela Matečná.

■ ZÁKLADNÉ RÁMCE

V eurofondovej výzve z Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 je alokovaných dvadsaťdvaja miliónov eur s tým, že minimálna výška oprávnených výdavkov na projekt je desaťtisíc eur, maximálna jeden milión eur. Prostriedky možno čerpať na výstavbu, rekonštrukciu a aj modernizáciu závlahových systémov vrátane infraštruktúry. Podporené budú tiež investície do obstarania a modernizácie techniky a technológie závlahových systémov. Tieto investície by mali pod-

poriť i šetrenie vodou. Agropreventívne pre menej rozvinuté regióny vyčlenil dvadsať miliónov eur. Zvyšné dva milióny eur sú určené pre Bratislavský kraj. O nenávratný finančný príspevok sa môžu uchádzať fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe. Žiadateľ by mal zároveň vykonávať činnosť v poľnohospodárstve najmenej dva roky pred vyhlásením výzvy alebo spĺňať kritériá mladého farmára. Uzávierka výzvy je naplánovaná na 15. november 2018.

VŠIMLI SME SI

Slovenská próza je už tradične najviac sledovaným žánrom v rámci našej literatúry. Aj keď médiá častejšie píšu o detektívkach, spoločenských či ženských románoch a iných knihách z takzvaného „lahšieho“ spektra prózy, vychádzajú u nás aj skutočne hlboké a literárne hodnotné diela. Takým je aj román prozaika Jaroslava Klusa *Pseudologia phantastica*, ktorý bol nedávno ocenený významnou Cenou Slovenského centra PEN.

Ocenenie pre zaujímavého autora

J. KLUS preberá Cenu SC PEN z rúk prozaičky M. BATOROVEJ a básnika M. RICHTERA.

Klusov román *Pseudologia phantastica* je smutný príbeh, z ktorého, žiaľ, cítiť autenticitu. Môže byť poučením a výstrahou pred šíleným tempom a tlakom súčasnej doby, ktorá sa prejavuje napríklad aj rastom počtu duševných ochorení na Slovensku. Listy hlavného hrdinu svojej psychickej chorobe, ktorými je prestrihovaný dynamický dej, vytvárajú svojskú mozaiku vypovedaného príbehu. Autor používa všetky formy na jej scelenie. A tak sa odvíja príbeh návratu psychiatrického pacienta do života, jeho zvolenia za riaditeľa školy, napísania románu a napokon jeho vydania. Potom sa dejová línia láme a nasleduje fatálne obdobie slávy, ktorá stúpla do hlavy. Rodinný a osobnostný rozvrat i roztrieštenie života nastane veľmi rýchlo po krátkom opojení úspechom, alkoholom, novou láskou. Všetko neodvratne smeruje k návratu na psychiatriu, kde hlavný hrdina namiesto románov opäť koncipuje korešpondenciu adresovanú svojej duševnej chorobe. Pútavo napísaná kniha ťaží čitateľa svojim realizmom a popri pasážach plných životnej nádeje a romantiky prináša zúfale listy zničenej osobnosti charakterizujúce stav, keď sa človek nevie ovládnuť, vziať do rúk svoj život, aby nezišiel celkom z cesty a neskončil tragicky. Toto nekaždodenné dielo zasluhuje vzbudilo pozornosť členov odbornej poroty Slovenského centra PEN, významnej a dnes, žiaľ, v podstate jedinej reprezentatívnej spisovateľskej organizácie, ktorá Jaroslavovi Klusovi udelila Cenu SC PEN. Cenu za román, ktorý je varovaním, sondou do dnešnej hektickej a odludštenej doby, no najmä majstrovským prozaickým dielom obohacujúcim slovenskú literatúru.

Maroš M. BANČEJ
Foto: autor

Ekonomická diplomacia eurokomisára Šefčoviča zaznamenala úspech

O plyne nehovorila a nerokujú iba špičky veľmoci

Európskej komisii sa podarilo dosiahnuť otvorenie trojstranného procesu rokovaní s Ruskom a Ukrajinou. Oznamil to podpredseda Európskej komisie pre energetickú úniu Maroš Šefčovič po skončení rokovaní v Berlíne. Tie inicioval v mene Únie práve on. Najskôr vynadal prezident Donald Trump kancelárke Angele Merkelovej za jej podporu projektu druhej vetvy plynovodu Nord Stream. Doslova vynadal. To však neprekvapuje, americký prezident má k diplomacii skutočne veľmi ďaleko.

Na stretnutí s novinármi po rokovaní s kancelárkou Nemecka svojrúznym kovbojom z Bieleho domu povedal, že „tento plynovod je hrozná vec“ a že nechápe, prečo Nemecko „pumpuje miliardy dolárov do ruských peňaženiek v čase, keď sa všetci usilujeme o mier vo svete“. Nemecku vyčítal takmer až sedemdesiatpercentnú energetickú závislosť od ruského plynu.

Neskôr na rokovaní s ruským prezidentom Putinom v Helsinkách vytiahol Donald Trump tému opäť. Teda nie, že by ho niekto bral vážne. Ale plyn ako taký a energetická bezpečnosť, to už vážne témy sú. Pre Slovensko aj ekonomicky dôležité, pretože tranzit plynu z ruských ťažobných polí cez Ukrajinu systémom existujúcich plynovodov na našom území ďalej na západ Európy je pre nás významným zdrojom príjmov do štátneho rozpočtu.

O Nord Streame a najmä o preprave plynu cez Ukrajinu treba rokovať. Momentálne platné a už aj tak porušované dohody sa totiž rozplynú v toku času už o rok. Lenže nádej, že by sa čosi rozumné

dohodlo na bilaterálnej úrovni medzi Kyjevom a Moskvou, je minimálna, ak nie žiadna.

ČO INÍ NEPÍŠU

Plynovod Nord Streamu dovezie ruský plyn do Nemecka. Bude obchádzať Ukrajinu, a teda aj Slovensko. Stratíme sto-vky miliónov eur ročne.

Aj preto oznámenie eurokomisára Maroša Šefčoviča o tom, že Únia, Ukrajina i Rusko súhlasili s tým, že treba oddeliť staré problémy od nových, a dohodli sa poveriť expertov na vysokej úrovni, aby spoločne

pracovali na štyroch otázkach – o potrebe dodávok plynu v EÚ, o spôsoboch, akými by právne predpisy EÚ uplatňované na Ukrajine ovplyvnili budúcu zmluvu o tranzite ruského plynu, o certifikovanom prevádzkovateľovi prepravnej sústavy a napokon o tarifikách, treba považovať za prelomové.

Podľa slovenského eurokomisára by sa skupina expertov troch zúčastnených strán mala prvýkrát stretnúť v polovici septembra. Ich stretnutie pripraví pôdu na ďalšie trojstranné stretnutie už na politickej úrovni, ktoré by sa malo uskutočniť počas októbra tohto roka. „Dostať všetkých za jeden stôl a začať budovať dôveru malo zásadný význam. Čas plynie rýchlo a každým dňom sa približujeme ku koncu roka 2019,“ pripomenul eurokomisár pre energetiku Maroš Šefčovič v správe pre médiá. Pripomenul, že základnou otázkou stále zostáva, či od prvého januára 2020 bude existovať dohoda o dlhodobom tranzite ruského plynu do EÚ cez Ukrajinu, a to komerčne životaschopným spôsobom.

Ivan BROŽÍK
Ilustračné foto: internet

Prezidentské panoptikum

Roman MICHELKO

Aj keď práve vrcholí uhorková sezóna, letný pohľad na bilbordov okolo slovenských ciest jasne naznačuje, že niektorí prezidentskí kandidáti, presnejšie jeden už robí kampaň na sto percent. U tohto kandidáta Róberta Mistríka treba zdôrazniť, že zatiaľ mediálny mainstream „hrá jednoznačne naňho“. Iste to nebola náhoda, že hneď, ako ohlásil kandidáciu, mu bookmakeri prideliť najvyšší rating. Pritom ho v tom čase v podstate nikto nepoznal. Jeho pokus vstúpiť do politiky zatiaľ nevyšiel. Patril síce medzi zakladateľov strany SaS, ale neúspešnou kandidaturou do Európskeho parlamentu v roku 2009 sa jeho politické angažmán skončilo. Dokonca v roku 2012 spretrhal všetky formálne zväzky so SaS, keď z nej vystúpil. Dnes však, paradoxne, záujem o jej podporu má. Čo sa týka názoru

a programu, je to dokonale, aj keď sofistikovanejší klon Andreja Kisku. Disponuje značnou dávkou rusofóbie, stojí neotraste na euroatlantických pozíciách – rozumej, je nekritický fanúšik všetkých vojnových dobrodružstiev NATO a na dôvažok aj vzorný „eurohujer“. A preto už dnes ho médiá stredného prúdu vyrábajú „čoby“ istého kandidáta druhého kola, v ktorom má reprezentovať to „lepšie a slušnejšie“ Slovensko.

Ak hovoríme o kandidátoch, ktorí majú šancu dostať sa do druhého kola, tak je jednoznačné, že s veľmi vysokou mierou pravdepodobnosti to bude kandidát Smeru. Problém je v tom, že dodnes nevieme, kto to bude. Zbožné želanie špičiek Smeru, aby to bol minister Miroslav Lajčák, je málo pravdepodobné. Lajčák si totiž veľmi dobre uvedomuje,

že Smer je už na zostupe. Prijatím kandidatury by veľmi riskoval a výsledok by bol viac než neistý. A Lajčák nie je človek veľkých výziev. Ak by ho predsa len zlomili, jeho kandidatura by mohla mať jeden veľmi nečakaný dôsledok,

KOMENTÁR

ktorého sa v prezidentskom paláci obávajú ako čert svätenej vody. Je všeobecne známe, že Lajčák a Kiska majú veľmi korektný až priateľský vzťah. Obaja sú krajanovia, pochádzajú z okolia Popradu a za istých okolností by bol Kiska ochotný Lajčáka aj verejne podporiť. A práve toho sa dnes partia z prezidentského paláca najviac obáva.

Ak Lajčák vypadne z hry, ostáva Maroš Šefčovič. Ako však vieme, kandiduje ako spitzenkan-

didát za frakciu eurosocialistov na post šefa Európskej komisie. Takže je viac-menej z hry von. Ostáva teda premiér Peter Pellegrini. U toho je však problém v tom, že mnoho jeho potenciálnych voličov si naňho zvyká ako na premiéra. Predstava, že sotva po roku opustí tento post, by bola v jeho voličskej obci vnímaná rozporuplne. A, samozrejme, aj samotný výsledok volieb by bol neistý. Ako záložný plán ostáva podpredseda vlády Richard Raši. V jeho prípade by asi ani tak nešlo o to vyhrať voľby, ale urobiť dobrý výsledok. Účasť v druhom kole by sa, samozrejme, pokladala za povinnú jazdu a zisk nad úroveň aktuálnych preferencií Smeru by bol ako bonus navrch.

No a potom nám tu ostáva ešte ďalší vážny kandidát na post do druhého kola. Bývalý predseda Najvyššieho súdu SR a minister spravodlivosti a súčasný sudca Najvyššieho súdu SR Štefan Harabin. Je to všeobecne známy človek, napriek svojmu takmer seniorskému veku veľmi úspešne pracuje so sociálnymi sieťami, čo je však najpodstatnejšie, dokáže veľmi efektívne a úspešne pracovať s emóciami. Je to jasný favo-

rit mediálnej alternatívy. Efektívne oslovuje frustrovaných či protestných voličov. Dokáže nastoľovať témy, ktoré ľudí zaujmú. Jeho najväčší problém je v tom, že veľmi polarizuje. A, bohužiaľ, väčšinou slovenský volič viackrát preukázal, že je skôr ochotnejší voľiť „menšie zlo“, radšej zvolí nevýraznú osobu ako osobnosť s jasnými, ale vyhranenými názormi.

Ďalším nie nepodstatným problémom Harabinovej kandidatury je ohlásená kandidatura Mariána Kotlebu na prezidentský úrad. Obaja sa totiž pohybujú o ten istý elektorát. A aj keď je veľmi pravdepodobné, že v tomto súboji bude úspešnejší Harabin, Kotlebova kandidatura mu môže poriadne pusťiť žilou, a to až tak, že ho vyblokuje z účasti v druhom kole. Dnes je však predčasné robiť závery. V roku 2003 asi nikto nepredpokladal, že v druhom kole volieb v roku 2004 bude Vladimír Mečiar a Ivan Gašparovič. Ak mediálny a politický mainstream postaví príliš veľa porovnateľných kandidátov, ani alternatíva, že do druhého kola sa dostane kandidát Smeru a Harabin, nie je vylúčená. V týchto voľbách sa hrá o veľa a bude to zaujímavá hra, možno aj plná prevrpení.

Už dávno nie iba žena

Ivan BROŽÍK

Tá vraj bola či stála za všetkým. Vlastne, čo je paradox, bol za tým Alexandre Dumas starší a jeho román Parížski mohykáni. V ňom sa doslova píše: „Cherchez la femme“ – za všetkým hľadaj ženu. Dnes už ide skôr o kliše, ale zaužívalo sa, že túto frázu možno v jej širšom zmysle použiť na to, aby v našom prípade čitateľa naviedla hľadať príčinu vzniku problému inde. A ako sa javí, príčinou takmer všetkých problémov u nás na Slovensku sú peniaze. Najmä ich nedostatok tam, kde sú potrebné, a na druhej a veľmi okatej strane ich prebytok tam, kde často nie sú zaslúžené. Alebo ak použijeme síce expresívny, ale často správny výraz – nakradnuté.

Poľnohospodárstvo je na Slovensku chudobnou nechcenou populouškou už viac ako tridsať

rokov. Dopracovalo sa do situácie, v ktorej už len priemerná mzda v sektore je takmer o štvrtinu nižšia ako v celom hospodárstve. A druhým dychom treba dodať, že v poľnohospodárstve sa iba ťažko dá hovoriť o dňoch pracov-

POZNÁMKA

ného voľna, o sérii voľných dní na Vianoce alebo na Veľkú noc, o voľných sobotách a nedeliach. Je to takpovediac firma s nepretržitou prevádzkou. Ak leží sneh na poliach, neznamená to, že kravky sa nedožia, nečistia sa maštalale alebo sa nespracúvajú kŕmne zmesi. Ťažko porovnávať neporovnateľné, ale predstavu si musíme nejakým spôsobom. Média sa v posledných dňoch (akosi neskoro) rozhorčili nad tým, že úroda jahôd zhnila

na zemi. Niežeby prášlo a napadla ich nejaká choroba – jednoducho ich nemal kto obrať. Dokonca už aj samozbery stratili na atraktivite, keď v supermarketoch boli tento rok jahody (z dovozu samozrejme) takmer za takú istú cenu a zohnúť sa stačilo iba raz – do regálu po balenie. A možno to boli jahody, ktoré od kričkov niekde v Španielsku odtrhávali práve naši zberači. Tí, ktorí sa snažili a tvrdo pracovali aj dvanásťky denne, si mohli zarobiť za mesiac aj viac ako tisíc eur. Snívať o tom, že by u nás zarobili pri tej istej činnosti takú istú sumu peňazí, je totálny nezmysel. A to neplatí iba pre oblasť poľnohospodárstva. Robíme rovnako ako ľudia za mnohými hranicami Európy, ak nie viac, platíme životné náklady takmer rovnaké ako oni, ale priemerná mzda napríklad v poľno-

hospodárstve nedosahuje ani tri štvrtiny životného minima ako povedze v susednom Rakúsku.

Mladý absolvent vysokej školy by chcel zostať doma, kde sa narodil, na vidieku, stačili mu roky štúdia v meste. Tak sa išiel opýtať do poľnohospodárskeho družstva, jedného z tých lepších v kraji. Žiaľ, nepochodil. Predseda mu vysvetlil, že by ho „nezaplatil“.

Družstvá a farmy nedokážu zaplatiť ani len zberáčom ovocia. Hnije tam, kde dozrelo. Jahody, marhule, podobný osud čaká aj jablká. A pulty v predajniach sa prehýbajú pod tými dovozovými. Pomerne drahými, veď jablká, naše kedysi tradičné ovocie, patria k najdrahšiemu ovociu v ponuke obchodov. Drahšiemu ako banány či kivi.

Kedysi bol zvyk, že na oberačky do sádov poslali aspoň deti z detských domovov – dosýta sa najesť vitamínov. Dnes ovocie leží na pôde, hynie, generuje choroby, na ktoré potom trpia celé sady, a my tu vyplakávame o tom, akí sme potravinovo nesebestační.

Takže ak hľadáme príčinu, tak potom naozaj hľadáme za všetkým najskôr peniaze až potom ženu.

AKO BOLO, ČO BOLO

Začiatkom júla mi zatelefonovala speváčka Buba Polónyiová. S nadšením oznamovala, že jej volali viacerí kolegovia, lebo na televíznej dvojke odvysielali film o jej nebohom manželovi hercovi Vilkoví Polónym. S režisérom Cyrilom Králikom sme ho nakrútili pred dvadsiatimi rokmi pri príležitosti jeho sedemdesiatky. Vilkoví sa vtedy podarilo dať dokopy svoju starú džezovú skupinu, zažongloval s gitarou a porozprával o smiešnych i vážnych situáciách po ceste k hereckej sláve. V sále krupinského mestského úradu so svojimi muzikantmi odohral neopakovateľné herecké šou. Vyobýmal a kyticou kvetov obdaril staručkú učiteľku pani Otíliu Otiepkovú, u ktorej si ako školák prvý raz zahral divadlo. Neskôr v Modre pri vinku si zaspomínal na divadlo so svojim kamarátom Emilom Hlubovičom. Vilko ako hlavný aktér nášho filmu urobil všetko pre to, aby sa naplnil titulok nášho publicistického dielka: Moja mama strašne chcela, aby som bol slávny.

Viliam Polónyi nás opustil pred šiestimi rokmi. Ďakujem Bohu a vtedajšiemu vedeniu STV, že sme mohli nakrútiť tento dokument so živým Vilkom a s jeho kamarátmi. Od tých čias ho reprí-

pozdrav domov z cudziny do rodnej viesky, svojej očíny. Vilko pesničku zaspieval aj v televíznych raňajkách pri prezentácii mojej knižky Slovenské eso a ruský cár. Vzápätí sa jej ujala

epizódku, čo zažil v časoch, keď bol Vilko v Nitre riaditeľom divadla. Potom s citom zaspieval Posledného klauna s hudbou Ega Gnotha. Po záverečnom verši „Robil si srandu zo seba a za

nám vyšiel v ústrety. Námet však musel poputovať na schválenie do bratislavského centra, kde ho vtedajší programový riaditeľ Roman Lipták zmietol zo stola.

Začiatkom júla by sa Vilko Polónyi dožil deväťdesiatich rokov. Jožko Dóczy by ich oslávil o rok. Akurát v slovenskej televízii nemajú dokument, aby si pripomenuli veľkého herca, ktorý ostal verný svojmu mestu. Na Vilka Polónyho v rodnej Krupine nezabudli. Pomenovali po ňom mestský amfiteáter. Pri vstupe vás uvíta jeho portrét vrytý do kameňa z kultového filmu Sebechlebskí hudci, kde skvele zahral báťu Klíma. Jožka Dóczyho nepripomína v Nitre, kde celý tvorivý život rozdával radosť, ani len pamätná tabuľa. Momentálne je móda sóch na ulici. Viem si živo predstaviť, ako k Divadlu Andreja Bagara kráča nezabudnuteľná dvojica, nitrianski Pat s Patachonom – Jožko Dóczy a Milan Kišš. Ak Boh a sponzori dajú, možno sa objavia pri príležitosti Jožkovej neodôživtej deväťdesiatky. Škodu, ktorú spôsobilo nepochopiteľné rozhodnutie v slovenskej televízii, však už neodčiniť nik.

Spomienka na dvoch skvelých hercov

Peter VALO

zujú vždy pri jubileu tohto skvelého umelca.

Viliam Polónyi miloval divadlo. Len tak z pléziuru a za takzvanú vatikánsku menu „Pán Boh zaplat“ zahral Prolog a pri divadelnej adaptácii mojej knižky Zabíjal som štát s ochotníckym súborom v Prievizdi, kde zanôtil pesničku List z frontu, ktorú s nostalgiou počúvali rodičia frontových vojakov počas druhej svetovej vojny. Po rokoch zaznelo: „Píšem ti, mama, zase z frontu list, bo k tebe odiaľto nemôžem prísť. Posielam

skupina Senzi Senzus a zrepasovaný hit bol na svete. Vďaka tomu si ho obľúbili slovenskí vojaci, ktorí boli na misii v Kosove.

Svojho času som rozpisal frašku pre dvoch skvelých komikov Vilka Polónyho a Jožka Dóczyho. Vilko ochorel a projekt ostal na polceste. V hre dominovala pesnička Posledný klaun. Na Vilovom pohrebe ju ako báseň predniesol Karol Čalik. Vlani na koncerte kapely E.G.O. Group v nitrianskom Acaffé Music vyzozprával spevák a hádzanársky tréner Tomáš Kuřka smiešnu

to išiel do neba“ zožal obrovský aplauz.

Vilo si robil srandu zo seba na scéne i v živote. Bol šťastný, keď sa ľudia okolo neho rehotali. O Jožkovi platilo to isté. Nepoznal som lepšieho rozprávača vtipov. S Cyrilom Králikom sme o ňom pripravovali scenár na televízny medailón. Jožko bol ešte v dobrej kondícii. Okolo neho žili súpútnici, ktorí mohli o ňom všeličo povedať. V Bratislave sme nepochodili, tak sme sa obrátili na košícke štúdio STV. Vtedajší riaditeľ Štefan Fejko

POZNÁMKA

Ak by sme sa mali pokúsiť čo najvštrižnejšie charakterizovať Trumpovu ekonomickú politiku, tak je to na jednej strane masívne znižovanie daní pre najbohatších a na strane druhej pokus o zavádzanie ochranných či protekcionistických opatrení. To prvé výrazne pomohlo tým najbohatším, samozrejme, stalo sa to na úkor strednej triedy a budúceho obrovského zadžovania. To druhé je zatiaľ prázdna floskula pre nezorientované publikum.

Donald Trump a obchodná vojna

Problém je v tom, že jeho opatrenia nebudú fungovať, respektíve že v konečnom dôsledku na to najviac doplatia, aj keď to iste dnes netuší, práve jeho voliči. Je iluzórne či priam absurdné myslieť si, že zavedením ciel na dovoz áut z Európy či Mexika sa akoby švihom čarového prútika vráti všetky pracovné miesta v automobilovom priemysle do Detroitu. Takto to skutočne nefunguje. Nakoniec boli to práve akcionári najväčších amerických automobiliek Ford, GM General Motors či Chrysler, ktorí v snahe čo najviac maximalizovať svoje zisky vďaka ušetreniu mzdových nákladov po prijatí NAFTA za Clintona masívne presúvali výrobu práve do Mexika. Dnes, paradoxne, práve táto vysokoprijímová skupina najviac profituje z Trumpovho zníženia daní. Na druhej strane zavedenie dvadsaťpäťpercentných ciel na dovoz európskych áut by znamenalo ťažkú ranu európskym automobilkám, americkým by však veľmi nepomohli. Je jasné, že vyhlásením obchodnej vojny by proti strana, teda Európska únia alebo aj Čína, prijala odvetné opatrenia a tie by často dopadli na americkú stranu podstatne ťažšie než na jej partnerov. Automobilový priemysel by bol síce viac poškodený v Európe, najviac by krvácal segment luxusných SUV, pre ktoré sú práve USA najväčším trhom. V mnohých iných oblastiach by však USA naopak na európske clá veľmi doplatili.

Vzápätí na Trumpom ohlásené clá ikonická motorkárska firma Harley-Davidson vyhlásila, že presúva svoju výrobu do Brazílie predovšetkým preto, aby sa vyhla európskym clám. Reakcia Trumpa na toto sťahovanie bola trápna a detinská, vyhrážal sa vedeniu firmy, ktoré konalo výsostne racionálne, že jej vyrubí také dane, až budú potiť krv. Trump je nepoučiteľný, nevzdelaný a iracionálny. Dosiaľ ho však nikto nebral veľmi vážne. V podstate nič podstatné zo svojho programu nepresadil. Výstavba múru na mexickej hranici sa nekoná, pretože Kongres na ňu nevyčlenil žiadne prostriedky. Treba pritom zdôrazniť, že republikáni majú v oboch komorách Kapitolu väčšinu, takže Trumpov program odmietajú jeho vlastní. Trumpovi sa, chvalabohu, nepodarilo zrušiť takzvanú Obamacare, teda zdravotnícku reformu, ktorá by garantovala takmer všetkým Američanom zdravotnú starostlivosť. Nepodarilo sa mu ani zrušiť NAFTA, teda dohodu o voľnom obchode medzi USA, Kanadou a Mexikom. Trump zatiaľ ako líder zlyháva na plnej čiare, ak by však rozpútal svetovú obchodnú vojnu, „sranda“ by sa skončila.

Roman MICHELKO

Pre mnohé orgány je farmár či daňový poplatník posledným, kto ich zaujíma

Súčasná prax nahráva špekulantom

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív, TASR

Slovenské poľnohospodárske leto 2018 pojem „uhorková sezóna“ nepozná. Naopak, je to sezóna priam horúca, a nielen počasím. Spoločnosť a odborná verejnosť je načase schladit' reálnymi spravodlivými riešeniami vo všetkých problémových oblastiach nášho agrosektora. K týmto problémom sa vyjadřil v rozhovore pre SNN agrárny expert Vladimír CHO VAN.

● Z celkovo preskúmaných tridsiatich šiestich spisov vo veciach farmárov v desiatich boli zistené kolízie so zákonom. V deviatich prípadoch dala Generálna prokuratúra SR pokyn na začatie trestného stíhania. Podľa generálneho prokurátora Jaromíra Čiznára ide o „veľký počet“. Ako vnímate tieto nedávne vyjadrenia generálneho prokurátora k agrodotáciám?

Som rád, že sa na prokuratúre niekto prebudil. Alebo aspoň zdvihol z hlbokého spánku jedno viečko. Vyjadrenia generálneho prokurátora konštatujú to, čo verejnosť dávno vie. Že napriek tomu, že žijeme v demokraticky najvyspelejšej časti sveta – v Európe, máme na Slovensku elementárne problémy s fungovaním právneho štátu. Tieto nedostatky sa netýkajú len farmárov. Vymožiteľnosť práva je slabá a pre mnohé štátne orgány je farmár, bežný občan či daňový poplatník týma posledným, kto ich zaujíma. Je možné, že sa týmto postupom vyriešia niektoré do očí bijúce poľnohospodárske kauzy, ale nemám pocit, že by to viedlo k zmene zabehnutého systému. Ak chce generálna prokuratúra naozaj pomôcť, mala by sa systémovo zamerať na vymožiteľnosť práva. Tak aj farmárom najlepšie pomôže.

● Od vypuknutia tohto problému uplynulo päť mesiacov. Verejnosť sledovala desiatky tlačových besied politikov, a dokonca aj jeden celoslovenský farmársky protest. Aj keď slovo „celoslovenský“ je vlastne v tejto súvislosti dosť sporné. Máte pocit, že štátne inštitúcie tento čas dôsledne a účelne využili?

Nevyužili ho, alebo len slabó. Ak by to bolo inak, museli by už začať odstraňovať príčiny tohto stavu. A to sa, bohužiaľ, nedeje. Riešia sa len následky prípadov, na ktoré musel upozorniť niekto iný. Pôdohospodár-

Malí i väčší farmári sa najmä na východe Slovenska stretávajú s nekalými praktikami pri získavaní pôdy do nájmu. Zapojili sa preto do protestov Za slušné Slovensko a zorganizovali protestný výjazd mechanizmov do Bratislavy. Azda bude štát ich práva obhajovať.

ska platobná agentúra si žije svojím životom, dvojitá deklarácie nemá záujem riešiť už niekoľko rokov a neverím, že sa v štýle jej práce niečo dnes alebo zajtra zmení. Na takýto predpoklad nie sú ani vecné, ani personálne, ani odborné dôvody. Ďalším veľkým problémom sú pozemkové úpravy. Ale pri ich spôsobe financovania sa tento problém bude vlietť ešte desaťročia. Preto dnešná prax oveľa viac vyhovuje špekulantom ako ľuďom venujúcim sa každodennej tvrdjej poľnohospodárskej práci.

● Ako sa staviate k tomu, že na verejnosti sa ktosi snaží rozozvať „malých“ a „veľkých“ farmárov? Aj protesty tých, ktorí prišli do Bratislavy, vyzerali čiastočne tak, ako by boli namierené aj proti veľkopodnikom. Evokuje to predstavu o tom, že samotní poľnohospodári žijú medzi sebou v atmosfére nevráždivosti alebo aspoň nezdružnej rivality.

To je veľmi zlý stav. Zaujímavé je, že pred pätnástimi rokmi nemal v mnohých regiónoch kto pôdu obrábať, platil vlastníkovi pôdy nájomné alebo obciam dane. Pod-

pory EÚ smerované na hektár túto situáciu výrazne zmenili. Otázne je len dokedy... Verím, že aj tu sa vášne upokojia a zvíťazí zdravý rozum. Všetky problémy v rezorte sa poľnohospodárov dotýkajú rovnako, bez ohľadu na to, či sú malí, alebo veľkí.

● Objavili sa dokonca úvahy o stropovaní agrodotácií. Aký by to malo vplyv na tých väčších poľnohospodárov a je to podľa vás v súlade so spravodlivým trhom? Predseda Slovenskej poľnohospodárskej potravinovej komory Emil Macho k tejto téme nedávno povedal: „Musíme sa vrátiť k sebestačnosti. Tá je vecou malých aj veľkých fariem. Jedny aj druhé majú v nej svoju dôležitú rolu. Nemekejme ju veľkosťou, ale úspešnosťou, tá nebude spoločnosť rozdeľovať, ale spájať.“

Stropovanie poľnohospodárskych dotačných podpôr je ekonomicky nezmysel vyprodukovaný bruselským aparátom. Ignoruje reálny stav poľnohospodárstva v štátoch, ako je Slovenská republika a Česká republika, ale aj časť

Podľa Vladimíra CHO VANA, experta na slovenské poľnohospodárstvo, Brusel niekedy nariaďuje pre farmárov úplne nezmysly.

Nemecka. Nerozumím tomu, prečo sa Únia nezameriava na podporu zamestnanosti v poľnohospodárstve, na kvalitu a zloženie potravín alebo na ochranu životného prostredia. V princípe ide tento návrh proti konkurencieschopnosti európskych potravín na svetových trhoch. A to na týchto trhoch chce EÚ súperiť s takými hráčmi, ako sú USA, Kanada, Brazília, Argentína! Ak by sa presadil návrh, ktorý komisia predložila, tak to bude napríklad na Slovensku znamenať ukončenie výroby kravského mlieka. Lebo u nás ho na deväťdesiatosem percent produkujú takzvané veľké podniky.

● Kde podľa vás treba pridať na reálnych riešeniach v zmysle náprav chýb? Vo vláde, na ministerstve, u vyšetrovateľov? Má niekto z menovaných ešte rezervy v tom, čo by mal a mohol vykonať v prospech agrosektora?

Každý má svoje maslo na hlave a každá z týchto inštitúcií má pred sebou veľa práce. Ak chcú súčasný stav zmeniť tak, ako to deklarujú. Problémy mladých a malých farmárov by pomohli vyriešiť malé podporné investičné projekty. No namiesto toho sa podporuje budovanie rybníkov, hotelov a rozbehla sa výzva megalomanských projektov na tzv. obchodné vertikály. Sľuby sú diametrálne odlišné ako konkrétne kroky a konkrétna pomoc zúfalo chýba.

O ČOM JE REČ

Horúce leto, aké si za svojho života nepamätám. Možno bolo niekedy aj teplejšie, ale s vekom je človek akosi háklivejší na počasie. V polovici júla sa skončili majstrovstvá sveta vo futbale. My Slováci sme mali vo finále svojho šampióna – boli to Chorváti. Držali sme im palce, akoby hral náš národný mančafť. Boli sme presvedčení, že vyhrajú a nad hlavu zodvihnú pohár majstrov. Obdivoval som chorvátsku húževnosť, nezlomnosť, nechceli sa zmieriť s nepriajným osudom, ale márne boli všetky snahy. A tak sme dúfali, že konečne zvíťazí mužstvo slovenského národa, ktoré bojovalo aj za nás Slovákov. Chorvátom som závidel aj ich šarmantnú prezidentsku, ozajstnú vlastenku, a pomyslel som si na nášho pána prezidenta, za ktorého sa často musíme hanbiť, lebo je to človek, ktorý nemá rád vlastný národ. Ale vráťme sa od futbalu k téme, prečo máme taký blízky vzťah k Chorvátom. V mojom prípade sa tento vzťah odvíja od Martina Kukučina. Keď som písal román o tomto veľikánovi slovenskej literatúry, bol som viackrát na ostrove Brač, kde doktor Benčur pôsobil ako obecný lekár. Tá

väzba dosiaľ trvá, dedina Selca, kde stojí Didoličov palác, sviety ako maják, domy biele, vystavané z bračského kameňa. Rád si spomínam na učiteľa Iva Vukoviča, ktorý ma sprevádzal po pamätných miestach spojených s Kukučinovým životom, keď som do

O bratoch Chorvátach

Peter ŠTRELINGER

Dalmácie po prvý raz zavítal ešte koncom sedemdesiatych rokov minulého storočia. V Selciach som našiel veľa blízkych ľudí, prijali ma ako svojho. Lahodné červené víno, ktorým ma uhostili, dodnes cítim na jazyku ako alházu. Nápoj bohov. Lahko sa z neho zamotala hlava, ak ste ho pili neriedené. Spomínam na mladého básnika Draga Štambuka, potomka slávnej rodiny, neskôr veľvyslanca Chorvátska v Indii, či na starostu Seliec Ivicu Škrpacu. Večer od mora povieval svieži vietor a my sme sedávali s bračskými priateľmi na kamenej terase ich domu a počúvali clivé dalmatínske piesne, ktoré sa niesli od mora. Ak už píšem o priateľoch Chorvát-

och, nemôžem zabudnúť ani na Dr. Gena Senetiča, dramatika a prekladateľa. Geno bol majestátny človek, nezištný priateľ. Podaril sa mu naozaj husársky čin: preložil päťdielny Kukučinov román Mať volá do chorvátčiny a napokon sa zaslúžil aj o jeho

úspešné vydanie v záhrebskom vydavateľstve Mladost. No Senetič neprekadal len Kukučina, ale aj súčasnú slovenskú prózu. Veľký čitateľský úspech zožal román Kláry Jarunkovej Brat mlčanlivého vlka. Geno Senetič bol neúnavný propagátor slovenskej kultúry v Záhrebe, takpovediac honorárny konzul, uňho sme mali my Slováci vždy dvere otvorené. Dosiaľ od neho opatrujem listy, čo mi písal, spomienka na neho a jeho milú manželku Katicu navždy ostane uložená v mojom srdci.

A myšlienky ma prenesú do horúceho leta 1991, dňa 25. júna. Vtedy oznámili Chorvátsko a Slovinsko, že vystupujú z mnohonárodnej federácie Juhoslávia

a vyhlasujú nezávislosť. O tri dni nato sa začala v Chorvátsku a Slovinsku občianska vojna. Naše oficiálne médiá, rozhlas, televízia ani noviny o tých udalostiach skoro neinformovali. A tak sme sa začiatkom júla s Drahošom Machalom a fotoreportérkou Svetlanou vydali napísať o tom reportáž. Zastavili sme sa u našich priateľov v Báčskom Petrovci, kde sme prenocovali, a potom cez Dunaj prešli do Slavónie. Uprostred mora chorvátskeho obyvateľstva sú tu ako ostrovy rozosiate srbské osady – selá –, v ktorých hneď od začiatku konfliktu vzali do rúk právo polovojskové oddiely. Zomierali prví mŕtvi – Chorváti aj Srbi. Pamätám si na slová mladého dynamického starostu Osijeka Zlatka Kramariča: „Západný svet ani západná Európa nechápu, že prirodzené úsilie národov po suverenite nie je v rozpore s politickými procesmi európskej integrácie. Najprv sa musíme dezintegrovat', získat' politickú dospelosť, až potom sa môžeme spájať do nových útvarov z vlastnej vôle!“ Z našej dobrodružnej cesty vznikla reportáž: Národy nemožno obliecť do uniformy. My Slováci sme svoju zvrchovanosť vyhlásili o rok neskôr. Ibaže pri tom netiekla žiadna krv ako v Juhoslávii. I toto si treba uvedomiť.

Dynamika svetovej ekonomiky podľa expertov klesá Talianske nášlapné míny

Róbert HÖLCZ – Foto: internet

Prvé publikované tohtoročné štvrťročné ekonomické výsledky potvrdili obavy ekonomických analytikov o konci globálneho hospodárskeho rastu. Dynamika svetovej ekonomiky klesá. Vidno to na hospodárstve Japonska, menej Číny, a nohu z plynového pedála musela stiahnuť aj eurozóna. Priamo sa jej netýka odchod Británie z EU, ale určite pocíti hospodárske naťahovanie z narušených obchodných vzťahov s USA, ktoré spustilo colnú vojnu.

Na poslednom samite najvyšších predstaviteľov EÚ a krajín západného Balkánu, ktorý sa konal v bulharskej Sofii, padali preto na adresu USA tvrdé slová, čo napokon súvisí aj s odstúpením USA od viacerých celosvetových dohôd.

■ BANKOVÝ RETARDÉR

Za poklesom výkonnosti ekonomiky na starom kontinente však môžu byť aj dlhšie trvajúca zima, nečakané štrajky vo Francúzsku, neistota pri zostavovaní vlád v Nemecku a Taliansku, ale aj vyššia chorobnosť na starom kontinente. Najväčším retardérom je však obrovská zadlženosť talianskych bánk. Nová vláda na Apeninskom polostrove mieni požiadať ECB o odpustenie ich dlhu, lenže krajina má aj obrovský deficit verejných financií k HDP na úrovni sto tridsiatich percent, čo je po Japonsku najviac. Podľa predstavy terajšej talianskej koalície vlády sa má jej nikdy nesplateľný dlh s objemom dvestopäťdesiat miliárd eur v štátnych dlhopisoch odčleniť od talianskeho rozpočtu a evidovať na

Uvidíme, ako bude na situáciu v Taliansku reagovať Európska centrálna banka, ktorú riadi práve Mario DRAGHI. Ten zostavoval v minulosti talianske rozpočty...

útoch v ECB, ktoré by sa tak nikdy nemuseli splatiť a podľa všetkého by sa asi „stratili“ v jej útrobach. Zahraniční investori sa už aj začali zbavovať talianskych dlhopisov.

■ DOSAH NA EUROZÓNU

Na tento stav dopláca celá eurozóna, keďže okrem oslabovania

eura voči doláru hrozí, že Taliansko bude požadovať celý rad ústupkov v doterajších pravidlách fungovania eurozóny s rizikom, že jej prípadný odchod by znamenal aj koniec eurozóny. Budeme pozorne sledovať, ako bude reagovať terajší prezident ECB Mario Draghi, ktorý predtým riadil talianske rozpočty, pracoval

v talianskom bankovom sektore a riadil aj Svetovú banku. S odpustením dlhov sa však nepočíta, keďže by sa tým otvorila Pandorina skrinka odpustenia dlhov všetkým, čo by asi spôsobilo politický rozvrat eurozóny a podľa všetkého aj Európskej únie.

■ MENO VÁ DISCIPLÍNA

Na príklade Talianska ako tretej najväčšej ekonomiky v eurozóne môžeme vidieť, čo v praxi spôsobuje nesúlad medzi menovou a fiškálnou politikou. V prípade Talianska je navyše obrovským problémom politická nestabilita a neochota koalíčných vlád uskutočňovať zásadné štrukturálne zmeny, ktoré zadlžujú domácu ekonomiku. V súvislosti s očakávanou reformou eurozóny však nemôžeme očakávať, že bude stačiť dokončiť len bankovú úniu, keďže z troch pilierov zatiaľ funguje len jednotný bankový dohľad, ktorý podľa názoru bankárov je účinný, a čiastočne sú dobudované aj mechanizmy na riešenie krízových situácií v bankách. Tretí pilier týkajúci sa jednotnej ochrany vkladov funguje len na národnej úrovni, keďže Nemecko má najväčšie výhrady, a to aj v súvislosti s už spomínanými talianskymi bankovými dlhmi.

Podľa názoru Ľudovíta Ódora, viceguvernéra NBS, však nebude menová únia existovať bez fiškálnej disciplíny. Doteraz uplatňovaný Pakt stability a rastu sa stal zdrojom papiera, ktorého deficitné ukazovatele sa neplnili ani u zakladajúcich členských štátov eurozóny vrátane Talianska, čo dokazuje aj jeho zadlženosť.

ZIVOTNÝ ŠTÝL

Krok za krokom... Taktó nejako sa začína malý človečik oboznamovať s chôdzou. Nezbudnutelný zážitok. Z váhavých krokov sa stávajú istejšie. Najprírodzenejšia forma pohybu. Krok za krokom aj s paličkou robí i starší človek, ktorý je rád, keď ho nohy prenesú z jedného miesta na druhé bez zaváhania. Chôdza je vhodná pre každého, zvlášť pre tých, ktorí nemôžu športovať. So záujmom sme si prečítali novú knihu Moderný nordicwalking.

Krok sa krokom...

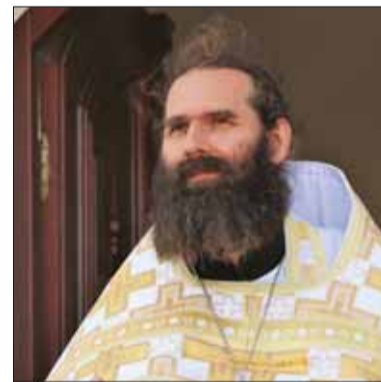
Prezidentka a zakladateľka Slovenskej asociácie nordicwalkingu Lucia Okoličányová zúčastnila niekoľkoročné skúsenosti s touto ozdravnou-športovou aktivitou. Výsledkom je unikátna, zrozumiteľne napísaná praktická príručka o nordicwalkingu s množstvom rád z praxe. Lucia Okoličányová sa narodila v Bratislave v rodine hokejistu. Preto láska k športu, najmä zimnému, sa stala jej nosnou témou počas celého života. Gymnastika, tenis, basketbal. Šport bol na prvom mieste. Napriek tomu, že bol jej hlavnou záľubou, výtvarná práca ju privedla na Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave, kde získala doktorát z grafiky. Neskôr tu pôsobila ako doktorandka, časom ako prorektorka školy. No medzitým jej pohybový aparát bol príčinou zdravotných zmien v organizme a postavil ju pred jednoznačné rozhodnutie. V roku 2013 založila Slovenskú asociáciu nordicwalkingu a stala sa jej prezidentkou i trénerkou nordicwalkingu. V rokoch 2015 a 2017 ju vyhodnotili na medzinárodnom kongrese nordicwalkingu ako inštruktorku s najlepšou technikou na svete. Keďže sa potrebovala posunúť ďalej a byť prítom v spojení s prírodou, rozhodnutie matky dvoch detí nasmerovalo rodinu do Vysokých Tatier. Stáva sa to mnohým z nás, ktorí si v istom veku uvedomia, že mať drahé autá, luxusné dovolenky či značkové šatstvo prestane človeka naplňovať. Uvedomí si zmysel svojho života, ktorý chce prežiť v spokojnom rodinnom kruhu s prírodou a radovať sa z každého nového dňa. Takáto veľká zmena iste poznačí človeka. Zvyká si na niečo, čo je nové... Nakoniec samotná autorka knihy zistila, že strach zo zmeny nebol opodstatnený. A keď takéto rozhodnutia urobíme od srdca, niet o čom diskutovať. Dnes si hovorí, že to mala urobiť mnoho skôr. A nordicwalking jej dal veľa. Nie je dôležité, kde to robíte, ale ako sa k tomuto typu športu postavíte. Kniha môže byť návodom, ako začať.

Eva SISKOVÁ
Foto: archív

Pravoslávni veriaci v Holíči svojpomocne postavili nový chrám Zasvätený Matke Božej a Cyrilovi a Metodovi

Text a foto: Štefan HRUŠOVSKÝ

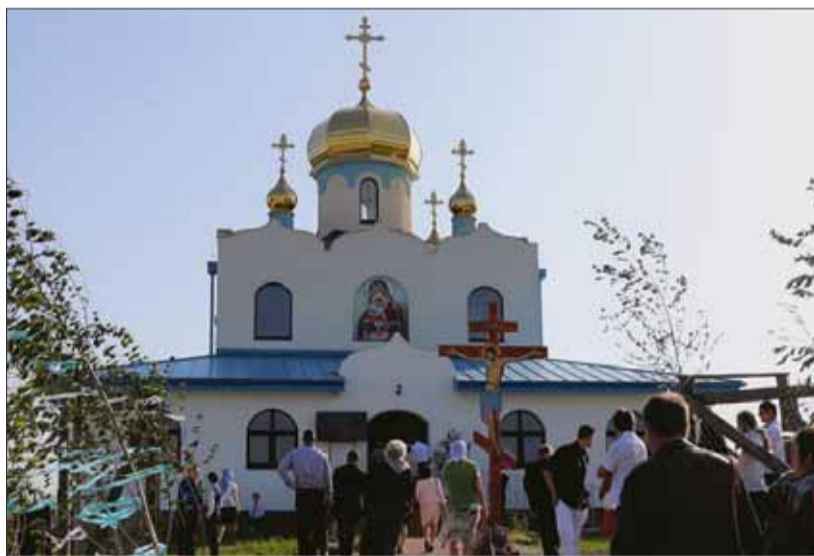
V Holíči postavili a nedávno vysvätili pravoslávny chrám zasvätený Počajevskej ikone Matky Božej a svätým Cyrilovi a Metodovi. Chrám symbolickým prestrihnutím pásky otvoril primátor mesta Holíč Zdenko Čambal spolu s viceprimátorom Rastislavom Caletkom a miestnym duchovným protojerejom Jakubom Jacečkom. Na otvorení chrámu sa zúčastnili veľvyslanec Ruskej federácie v SR A. L. Fedotov, veľvyslanec Bieloruskej republiky v SR I. A. Leščena, veľvyslankyňa Grécka v SR M. L. Marinakisová a zástupcovia srbského a bulharského zastupiteľského úradu. Ďalej poslanec NR SR P. Marček, sudca Najvyššieho súdu SR Š. Harabin a zástupcovia občianskych združení Dedičstvo otcov a Rastic. Na slávnosti bolo prítomných okolo päťsto ľudí zo Slovenska, z Česka a hostia z Ruska

Predtým lekár a teraz pop – protojerej MUDr. Jakub JACEČKO.

Na slávnostnom vysvätení chrámu sa podieľali takmer tri desiatky duchovných.

Nový pravoslávny chrám v Holíči je zasvätený Počajevskej ikone Matky Božej a svätým Cyrilovi a Metodovi.

„Chrám posvätil Rastislav, arcibiskup prešovský, metropolita českých krajín a Slovenska spolu s arcibiskupom pražským a českých zemí Michalom za účasti dvadsiatich šiestich duchovných a dvoch diakonov z rôznych kútov miestnej pravoslávnej cirkvi a duchovný z mesta Malojaroslavec v Ruskej federácii,“ priblížil slávnostný akt protojerej MUDr. Jakub Jacečko, ktorý najprv vyštudoval medicínu a neskôr bohoslovestvo v Prešove. Po niekoľkých rokoch lekárskej praxe vo Svidníku a na I. internej klinike SZU a UNB

v Bratislave odišiel do pastorácie v Holíči, kde žije so svojou rodinou.

■ POSTAVENÝ Z MILODAROV

Pri položení základov chrámu bola dvadsiatka skromných ukrajinských rodín, pravoslávni Rusíni

FOTORIPOST

a Slováci na západe Slovenska a ich nový duchovný Jakub Jacečko. O jeho vzniku povedal: „Chrám sa staval od apríla 2013 do apríla 2018 z milodarov veľkého množstva veriacich z celého Slovenska i Čiech a Moravy. Projektovateľ ho mladý

architekt Miron Mikita zo Svidníka. Stavbu viedol jeho otec architekt Ján Mikita, ktorý je autorom projektov vyše dvadsiatich pravoslávnych chrámov na východe Slovenska. Stavebné práce vykonávali stavebné firmy zo Stropkova, no na výstavbe chrámu sa brigádnicke podieľali aj miestni pravoslávni veriaci. Naše ženy zabezpečovali stravu pre všetkých počas celej výstavby, čo dodávalo stavebnej činnosti starodávnou rodinnú atmosféru.“

■ VIDIEŤ DOĎALEKA

Chrám je postavený na vyvýšenine nad Holíčom, kde sa Chvoj-

nická pahorkatina ako najzápadnejšie Karpatské predhorie otvára do Dolnomoravského úvalu. To umožňuje pohľad do širokej perspektívy a do veľkej diaľky. A zďaleka ho i vidno, osobitne pri príchode do mesta z južnej strany. Cerkov dopĺňa katolícke a evanjelické chrámy v bezprostrednom susedstve obce Kopčany, kde sa nachádza jedna z najstarších staroslovenských kresťanských sakrálnych stavieb – kostol svätej Margity Antiochijskej. Toto vzácne miesto sa tak po tisícročí opäť povznáša na epicentrum duchovného života slovenskej kresťanskej rodiny.

Profesor Matúš KUČERA: O smerovaní Slovenska rozhodol tento národ Slovensko chcelo samostatný štát

Matej MINDÁR – Foto: Ladislav LESAY

Profesor Matúš KUČERA ako poslanec Federálneho zhromaždenia stál pri vzniku samostatného Slovenska. Bol zvolený za predsedu najsilnejšieho slovenského poslaneckého klubu HZDS a spoločne s kolegami riešili v tom čase všetky pálivé politické otázky a problémy, ktoré sa na pôde federálneho parlamentu dostali na prtras. Vstúpil do politického života nie veľmi nadšený ako univerzitný profesor slovenskej histórie. V prvej slovenskej vláde krátky čas pôsobil ako minister školstva. V rokoch 1993 až 1998 bol vevyslancom SR v Chorvátsku a Bosne a Hercegovine. Od roku 2000 zastával post riaditeľa Slovenského národného múzea a zároveň vyučoval slovenské dejiny na vysokej škole.

• **Nové demokratické usporiadanie po roku 1989 prinieslo nové problémy v otázke svojbytnosti slovenského národa. Ako ste sa pozerali na tento problém z pohľadu profesora slovenskej histórie?**

Musíme si najskôr položiť otázku, čo bolo VPN v slovenských dejinách? Mal som ich tu pod oknami a mnohých z nich som veľmi dobre poznal (prof. Kučera býva v dome priamo na Bratislavskom námestí SNP, pozn. red.). Do VPN sa nahrnuli deti veľmi militantných komunistov. Nevieť prečo? Možnože chceli trošičku zakryť otcovskú minulosť, dokonca niekedy špinavú minulosť. Ja som sa veľmi čudne díval na toto spoločenstvo, ktoré v jednej chvíli naraz pochopilo, že sa lámu ľady a treba sa chytiť moci. Našli si hovorcov z radov hercov. Tí boli odrazu slávni a vždy predniesli publiku to, čo mali napísané na papieroch. Tam nebolo žiadnej veľkej idey ani žiadneho veľkého programu. Napriek tomu som im dal v prvých slobodných voľbách v roku 1990 svoj hlas. Povedal som si, odstáli tu na námestiach, nech to skúsia s tou republikou.

Lenže oni sa v jednej chvíli celkom zlomili. Dokonca stranu ODS spojili so slovenskou a usilovali sa kandidovať s českou stranou na Slovensku. Samozrejme že prehrali. Slovensko bolo iné, Slovensko chcelo riešiť iné otázky, a nie budovať masarykovskú republiku. Taký bol program VPN. Pritom zabudli povedať Slovákom, že za prvej medzivojnovj republiky sa na Slovensku do štrajkjúceho robotníctva strieľalo. A ľudia, ktorí v tom čase ešte žili a pamätali si, s otvorenými očami hľadeli na tento program a pýtali sa: „Akú česko-slovenskú republiku chcete budovať? Veď my sme v nej žili a my vieme, že sme boli kolónia, z ktorej odtiahli priemysel, v ktorej sme nemali takmer nijaké práva a nám dokonca upreli jazyk.“ Tak sme si v jednej chvíli kladli otázku, že to VPN asi skrachuje, a ono aj skrachovalo. Všetko to ukázali voľby v roku 1992, v ktorých som bol už účastníkom, o ktorých už môžem rozprávať ako člen HZDS. Lebo ja som sa do nich dostal veľmi zvláštnym spôsobom...

• **Na jar v roku 1991 bolo založené HZDS. Čo vás presvedčilo vstúpiť práve do tohto politického hnutia?**

Nikdy som nechcel byť politikom. Ale otázka slovenského národa v existenčnej, kultúrnej a jazykovej rovne nebola vôbec nastolená VPN. No a to je cesta, ako som sa dostal do HZDS. Moji kamaráti Dušan Slobodník a Ján Smolec prišli za mnou a presvedčili ma: „Pod nám pomôcť k voľbám do HZDS.“ Pýtal som sa ich: „Čo je zač to HZDS?“ Tak mi to vysvetlili a môj zosnulý kolega Ján Podolák mi hovoril: „Kam to s nimi ideš, veď ten ich predseda je taký nevzdelanec. Čo tam budeš robiť medzi nimi.“ Ja hovorím: „No nepoznám ho, ani som ho ešte nevidel. Vieš čo, som zvedavý historik, som dedičan a nevidel som Slovensko už dlhé roky. To ti je pre mňa obrovská príležitosť,

aby som cestoval po slovenských dedinách, spoznával myslenie ľudí a ich názory.“

• **Ako ste vnímali vzťah prezidenta Václava Havla k Slovákom?**

S prezidentom Havlom som sa stretol už ako poslanec Federálneho zhromaždenia. Nad Vác-

Historik Matúš KUČERA preberá štátne ocenenie z rúk bývalého prezidenta Ivana GAŠPAROVIČA. V minulosti získavali štátne ocenenia skutočné osobnosti, ktoré bojovali za vznik štátnosti. Dnes to tak nie je...

lavom Havlom vtedy stála nejaká svätožiara. Stále mi zvučí v hlave jeho veta, keď sme chceli budovať samostatný štát: „No počkajte, až Slováci dostanú rozum, vrátia sa.“ To bol protektorský postoj, ktorý spritomňoval ideu čechoslovakizmu, čo Slovensko nechcelo a nemohlo. Okolo Havla sa na Slovensku vytvorila skupina jeho podporovateľov len zo skrachovaného VPN. Predsa si pamätám, keď Václav Havel mal byť znovu zvolený za prezidenta. Musím povedať, že najinformovanejší vo federálnom parlamente boli komunisti. Mal som medzi nimi mnohých priateľov z akademickeho prostredia. Tí mi prišli povedať, že na tajnom zasadnutí sa Havel vzdal. Bol to človek, ktorý vyšiel z multimilionárskej českej spoločnosti a zahral na niektoré citlivé struny českej spoločnosti, ktorá prežila ťažké obdobie za Protektorátu Čechy a Morava.

• **Vo voľbách v júni 1992 vás zvolili do Snemovne národov. S akým programom a presvedčením ste vstupovali na pôdu Federálneho zhromaždenia?**

Musím povedať, nemyslel som si, že pôjdem do Prahy. Naraz sa len stalo, že vo voľbách do Federálneho zhromaždenia za Stredoslovenský kraj som bol zvolený najmä hlasmi dedičanov, pretože ako rodený dedičan som rozumel ich každodenným problémom. Tak som nastúpil do federálneho parlamentu. Neskôr som sa dozvedel – a nech to služi ku cti Vladimíra Mečiara –, že osobne vyberal poslancov, ktorých posielal do Prahy, a musím povedať, že mal šťastnú ruku. Vybral jednu nekompromisnú a zásadovú zostavu, ktorá nikdy za tie roky, čo sme boli vo federálnom parlamente, neuhla od myšlienky samostatného Slovenska. Nastali situácie, keď to bolo veľmi ťažké a zápasy v parlamente boli tvrdé. No na druhej strane Vladimír Mečiar dosť tvrdohlavo trval na názoroch svojich straníckych kolegov

z radov šesťdesiatmičkárov. Šesťdesiatmičkári boli dosť hlboko presvedčení, že husákovská federácia je dobrá. Len vedeli jedno, že Česi ju tak okliešťili, že už z nej nebolo nič. Oni ju chceli obnoviť a vytvoriť autentickú federáciu. A to bola ilúzia, pretože Václav Klaus vyhlásil: „Federácia je demokratická forma unitárneho

štátu.“ To mnohým nedošlo do hlavy. Tí, čo boli opojení starou federáciou, si vôbec neuvedomovali toto presné politologické myslenie.

• **Kedy ste si uvedomili, že niet inej cesty, ako rozdeliť Česko-Slovensko na dva samostatné štáty?**

Musím povedať všetkým tým, ktorí majú ilúzie a sedeli v kaviarských miestnostiach za stolom a budovali nový štát, že boli iluzionisti a naivní. O smerovaní Slovenska rozhodol tento národ. Nebol ani veľmi dozdelený, len mal svoju historickú skúsenosť. Predvolebná kampaň HZDS bola veľmi dobre zorganizovaná. Všetci kandidáti sme chodili od dediny k dedine. Rozprávali sme sa s ľuďmi a spoznávali sme ich názory. A tak ja som prišiel po jednej obchádzke k Vladimírovi Mečiarovi a vravel som mu: „Pán predseda, ten náš program, že chceme budovať autentickú federáciu, prípadne konfederáciu, je mylný. Ja viem, že tí vaši šesťdesiatmičkári sú vašou oporou a vy ste jeden z nich, ale veríte mi, národ chce ísť inde.“ Stále mám pred očami jedného kysuckého baníka, ktorý mi povedal: „Pán profesor, prosím vás, zabudnite, vy sa s tými Čechmi nedohodnete. Poďme si my budovať vlastný štát.“ Túto atmosféru som cítil ako človek, ktorý putoval Stredoslovenským krajom, chodil od dediny k dedine a skúmal, čo si národ myslí. Je to obrovská škola pre každého historika a politika. Dva týždne pred voľbami som sa zúčastnil na Zjazde slovenskej inteligencie na Donovaloch. Tam som predniesol prednášku Moje skúsenosti z volebnej agitácie po strednom Slovensku a povedal som: „Slovensko chce samostatný štát.“ A tak sme aj štylizovali výzvu k Slovensku a Slovákom.

• **Napokon ste sa stali predsedom poslaneckého klubu HZDS. Prezradili by ste, ako pre-**

Matúš KUČERA pri uvádzaní jednej zo svojich kníh.

biehali rokovania s ostatnými poslaneckými klubmi o otázke rozdelenia spoločného štátu?

V tajnom hlasovaní som bol zvolený za predsedu poslaneckého klubu HZDS. Bolo na nás, kedy zvolíme poslanecký klub, aké máme dispozície a ako informujeme našich poslancov, čo sa deje v politickom zákulisí. Rokovania klubu boli veľmi ťažké. Musím povedať pravdu, aká je. Najviac vedomostí sme získavali práve vo veľkom spoločnom parlamentnom WC, kde sa poslanci medzi sebou bavili a často sa formovalo z útržkových viet nové poznanie. Málokto dnes vie, že vtedy terajší prezident Českej republiky Miloš Zeman sa na pôde Federálneho zhromaždenia snažil presadiť novú formu štátoprávneho usporiadania vo forme únie. Federálny parlament bol veľká studnica a veľká škola demokracie. Nemal som veľa skúseností s parlamentmi. Ale videl som funkciu dobrého parlamentu vo Švédsku. A som si uvedomil, že ten náš federálny parlament je dobrý...

• **Federálne zhromaždenie po dlhých rokovaniach 25. novembra 1992 schválilo ústavný zákon o zániku federácie. Ako sa vám podarilo presvedčiť nerozhodných poslancov?**

Zápas vo Federálnom zhromaždení bol dosť tvrdý. Nevedeli sme, kto kde stojí. Pred lámaním chleba sme chceli byť skutoční demokrati. Dva dni pred rozhodujúcim hlasovaním Michal Kováč, Roman Zelenay a ja sme si povedali: „Viete čo, zvolajme všetkých slovenských poslancov do veľkej miestnosti na štvrté poschodie a tam si povedzme z očí do očí, kto chce samostatné Slovensko a kto nie.“ Bol to z našej strany prejav určitého demokratizmu, aby sme sa nedelili na politické strany, ale aby sme sa stretli ako Slováci. Schôdzku som viedol ja spolu s Michalom Kováčom. Všetci sme sa mali vyjadriť, čo chceme, kde chceme a ako chceme. Prví odišli Maďari, ktorí vyhlásili: „Nás sa to netýka.“ Druhí sa vyslovili proti vzniku samostatného Slovenska poslanci za SDL. To bol veľmi silný poslanecký klub. Boli to bojovní komunisti. Darmo som im hovoril: „Priatelja, vy ignorujete Lenina. Lenin bol za samourčovanie práva národov až do odtrhnutia a vy ste sa teraz spreneverili celej svojej idej, idete hlasovať za spoločný štát a nepodporujete Slovákov v ich úsilí o svojbytný štát? Je to vaša hanba, je to vaše svedomie...“ Boli proti. Čo mňa najviac prekvapilo, že v našom mílme KDĽH boli do jedného proti. A veľmi bojovo. Dokonca jeden z nich – Ivan Šimko, ktorý sa neskôr stal slovenským ministrom vnútra, behal po parlamente a vykrikoval,

keď sme odhlasovali rozdelenie spoločného štátu: „To je Mníchov, to je zrada, vešať vás budeme.“ Páni poslanci mali chuť aj vešať. A tak sme si uvedomili na tom štvrtom poschodí, že sme tam zostali tí, ktorí sme chceli samostatné Slovensko – iba náš klub HZDS, klub SNS a poslanci zo Sociálnodemokratickej strany Slovenska. Na prijatie ústavného zákona o zániku federácie nám chýbali dva hlasy. Preto sme sa rozbehli všetci a lovili sme vo vodách medzi slovenskými komunistami. Podarilo sa nám presvedčiť Štefana Nižňanského, ktorý nebol členom strany a s ktorým som aj neskôr spolupracoval. Druhého sa nám podarilo presvedčiť generála Rudolfa Tvarožku. A na druhý deň do hlasovania sme išli s pocitom, že máme dva hlasy na rozdelenie Česko-Slovenska, a povedali sme si, že ideme v mene Božom do toho hlasovania. Musím priznať, nikdy som nemal menšiu dušičku ako vtedy. Predsa som len prezentoval najsilnejší poslanecký klub. Do poslednej chvíle som nevedel, či niekto nevyškočí, či neprepadne a celá konštrukcia, ktorá sa roky budovala, padne nazmar a my len s hanbou odiahneme odtiaľ. Nie. Bolo to statočné množstvo chlapov a žien. Ani jeden neuhol. Všetci zahlasovali a do sveta odišla správa: V Česko-Slovensku sa legálnym spôsobom na pôde Federálneho zhromaždenia zástupcovia dvoch národov rozhodli, že sa rozídu a k prvému januáru 1993 idú budovať samostatný český a slovenský štát.

Zabúda sa, že v parlamentných laviciach sa ľahko vyhlási existencia štátu, ale je nesmierne ťažké z prachu a popola ho vybudovať. V Čechách sa len vymenili nálepky na budovách. My sme museli budovať túto republiku. Bol som pri tom. Rok som ako minister školstva budoval tento štát. Ako jediný minister školstva v histórii samostatného Slovenska som dobrovoľne odstúpil, keď došlo v základných otázkach k nezhode medzi mnou a premiérom. Oni v politickom vedení mali predstavu, že v novej republike máme ušetriť dvadsať percent na školstve. Vtedy som premiérovi povedal: Áno, to robia všetci politici, ktorí si myslia, že hlúpemu národu sa ľahšie vládne. Veľmi sa urazil... Padli aj zlé a horúce slová. Ja som už nemal nikdy príležitosť sa mu ospravedlniť, tak sa mu tu a teraz dodatočne ospravedlňujem...

• **Ako by ste zhodnotili dvadsaťpäťročný príbeh samostatnej Slovenskej republiky?**

Je to historický zázrak, keď sa jeden národ a štát bez teritoriálnej, politickej a kultúrnej autonómie dokázal konštituovať. To neurobil nikto z politikov, ktorí sa dnes búchajú do prsa. To oddrel tento národ. Veď my sme začínali v nesvojprávnom ekonomickom postavení a boli sme kolónia. Česi, ba aj niektorí moji priatelia boli hlboko presvedčení, že za tri mesiace prideme pokorne a budeme žiadať o prijatie späť do republiky. Tu sa stále zabúda, že pri vzniku samostatnej Slovenskej republiky nastal jeden štátno-politický akt, ktorý odštartoval zánik Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. Do Európy a do sveta sa dostala správa, že legálnou a ústavnou cestou sa republika rozdelila. Aj keď nás Česi obabrali, napriek tomu sme sa stali nástupníckym štátom. Nevyhňali nás násilne tak, ako to chcel Petr Pithart. On už mal pripravený systém a návrh, ako Slovákov vyhnáť zo spoločného štátu, keď vyhlasoval: „Ať jsi táhnu.“ Oni už mali nachystaný vznik nového českého štátu bez Slovenska!

Bruselské kľučky pri schvaľovaní manželstiev osôb rovnakého pohlavia Európsky súdny dvor ako trójsky kôň?

Štefan HARABIN – Foto: internet

Súdny dvor Európskej únie v Luxemburgu 5. júna t. r. vyhlásil rozsudok v prípade „Adrian Coman“. Verdiktom riešil otázku pobytu občana tretieho nečlenského štátu Únie, ktorý uzavrel v Belgicku manželstvo s Comanom, rumunským štátnym občanom rovnakého pohlavia, s tým, že obaja chcú žiť v Rumunsku. Toto rozhodnutie sa Slovenskej republike netýka a k ničomu ju v otázke právnych dôsledkov neviaže.

Ústava Slovenskej republiky v článku 1 ods. 1 výslovne stanovuje, že Slovenská republika je zvrchovaná, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo. V čl. 41 ods. 1 považuje manželstvo za jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobro.

Štát je suverénny, teda je nezávislou najvyššou organizovanou mocou nad určitým územím a jeho obyvateľstvom. V právnom slova zmysle nad štátom už nie je nijaký iný subjekt, ktorý by mal nad ním zákonodarnú alebo donucovaciu moc. Preto sú štáty ako subjekty medzinárodného práva navzájom v rovnoprávnom postavení.

Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora v otázke manželstiev dvoch osôb rovnakého pohlavia jednoznačne prekračuje svoje kompetencie. Myslí si sudca Štefan Harabin.

■ SUVERENITA ŠTÁTU

Štáty si samy z vlastnej vôle môžu vytvárať normy obsahujúce práva a povinnosti, ktorých plnenie samy medzi sebou garantujú a vynucujú. Znakmi suverénneho štátu sú najmä štátna moc vykonávaná prostredníctvom štátnych orgánov, suverenita – zvrchovanosť vnútorná a vonkajšia, územná organizácia obyvateľstva a štátna občianstvo.

Európska únia je medzinárodná organizácia, nie je štát, a disponuje iba takým stupňom suverenity, aký na ňu preniesli suverénne členské štáty. Medzinárodná organizácia nemá plnú právnú subjektivitu, ako má štát, najmä preto, že práva prenesené zo štátov na medzinárodnú organizáciu neboli vytvorené z vlastnej vôle medzinárodnej organizácie, ale z vôle suverénnych štátov. Takéto práva sú potom uvedené v zakladajúcej zmluve medzinárodnej organizácie. Súčasne sú takéto práva na rozdiel od práv suverénnych štátov aj obmedzené.

■ ZÁVÄZNOSŤ ZMLŮV

Zmluvy EÚ predstavujú záväznú dohodu medzi členskými štátmi Únie. Všetky činnosti EÚ majú svoj zák-

lad v zmluvách. Ich znenia sa menia s cieľom zefektívniť a sprehľadniť fungovanie Únie, zohľadniť vstup nových krajín alebo pridať nové oblasti spolupráce. V súčasnosti platné zmluvy sú Zmluva o Európskej únii, Zmluva o fungovaní Európskej únie, Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu, Charta základných práv Európskej únie a tzv. Lisabonská zmluva (2007), ktorou sa dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva.

■ VÝLUČNÉ KOMPETENCIE

V zmysle Zmluvy o fungovaní EÚ má síce EÚ možnosť dočasne prijímať isté opatrenia, ale len na prospech dotknutých štátov, a nie ako záväzná direktíva proti ostatným štátom v otázkach výlučnej kompetencie členských štátov.

Nijaká vnútorná smernica Európskej únie, ktorá prekračuje a zasahuje do výlučnej kompetencie štátov dohodnutej v Zmluvách o EÚ, nie je nadradená ústave a zákonom členského štátu. Takisto zo znenia príslušných článkov našej ústavy vyplýva, že iba tie smernice Európskej únie,

ktorých obsah neprekračuje dohodnutú časť práv, ktoré sme vlastným rozhodnutím preniesli do Zmluvy o Európskej únii, majú prednosť pred našimi zákonmi. Pred ústavou, teda pred našou zakotvenou štátnou suverenitou, však nemá prednosť nijaký medzinárodný právny predpis alebo zmluva. Slovenská republika je však povinná vždy aplikovať všetky tieto právne argumenty.

■ NAD RÁMEC...

Európsky súdny dvor je orgán a súčasť Európskej únie, s ktorou Slovenská republika uzavrela jasne vymedzenú Zmluvu o EÚ. Vzhľadom na skutočnosť, že rozhodnutia tohto orgánu, aj keď iba v otázkach odvodených (napr. v dedičskom konaní, v konaní o výživnom, v konaní o spoločnom osvojení detí manželmi toho istého pohlavia, v konaní o práve voľného pohybu), týkajúcich sa uznania manželstva osôb rovnakého pohlavia, prekračuje rámec dohodnutých záväzkov SR, je takéto rozhodnutie Európskeho súdneho dvora voči Slovensku nevymožiteľné.

Ak je pre Slovensko a iné štáty základným a najsilnejším právnym

predpisom ústava, tak v prípade medzinárodnej organizácie, ako je aj Európska únia, je jej základným právnym predpisom zmluva o Európskej únii podpísaná členskými štátmi. Ak v štáte ani jeden zákon, ktorý má prirodzene hierarchicky nižšiu právnú silu ako ústava, nemôže ústave odporovať, inak je neplatný, tak aj akékoľvek opatrenie medzinárodnej organizácie, ktoré odporuje obsahu dohodnutému v zmluve, jednoducho predstavuje porušenie tejto zmluvy a je od začiatku neplatné. Medzinárodná organizácia takéto opatrenia potom nemôže od členského štátu vyžadovať.

■ OTÁZKY MANŽELSTVA

Ak zo zmluvy o EÚ vyplýva, že otázky manželstva členských štátov patria do ich výlučnej kompetencie (v platných zmluvách EÚ tieto otázky nepatria ani do výlučnej kompetencie EÚ, ani do spoločnej kompetencie EÚ a členských štátov), tak Európska únia ani žiaden jej orgán, teda ani Európsky súdny dvor v Luxemburgu, nemôžu do takejto výlučnej kompetencie štátov zasahovať. A už vôbec nie sa usilovať ich mocensky prinútiť alebo oklukami cez rôzne vnútorné procesy sa snažiť oklamať členské štáty, že sa musia želaniu Bruselu podriať.

Súčasná rozkývaná medzinárodnopolitická scéna oslabuje vôľu rešpektovať dohodnuté pravidlá súžitia štátov. Tento priestor spoluvytvára a v ňom sa pohybuje aj Európska únia, ktorá svojou zahľadenosťou samej do seba prispieva k všeobecnej chaotizácii politiky. Slovenská republika ako relatívne mladý novodobý štátny útvar je platnými zmluvami a dohodami tesne prepojená práve s Európskou uniou. A teda preto veľmi záleží na konsolidácii týchto pravidiel ich rigoróznym dodržiavaním.

Slovenská republika preceňuje EÚ ako medzinárodnú organizáciu akejsi najvyššej priority. Iste, Slovensko má mnoho výhod z členstva, ale musí zostať triezve a zásadové, pokiaľ ide o otázky stále sa stupňujúcej centralistických snáh Bruselu, a nezbúdať na vlastnú národnú a štátnu suverenitu ako „sine qua non“, teda nevyhnutnej podmienky na samotnú existenciu Slovenskej republiky vrátane otázky manželstva v intenciách našej ústavy.

Autor je sudca Najvyššieho súdu SR.

Aktuálna nedostupnosť úverov pre ľudí citelne ovplyvní trh nehnuteľností Menová politika ECB znehodnotila peniaze

Róbert HÖLCZ – Karikatura: Andrej MIŠANEK

Pre staršiu generáciu našich občanov musia byť terajšie ceny nehnuteľností v Bratislave obrovský šok. „Petržalské králikárne“, ako ich nazval prvý ponovembrový česko-slovenský prezident Václav Havel, nás stáli okolo tisíc eur pri priemerných platoch okolo osemdesiat eur, pritom manželia mohli lacno získať novomanželskú pôžičku, ktorej splácanie sa znižovalo za každé narodené dieťa. Tieto „staré byty“ sa dnes po kompletnej rekonštrukcii predávajú približne za stodvadsaťtisíc eur pri priemerných platoch v Bratislave okolo tisícštyristo eur, a tak si každý z nás vie spočítať, koľko mesačných plátov sme pred rokom 1989 potrebovali na kúpu bytu a koľko dnes.

Na vznik finančnej krízy reagovali centrálné banky sveta vrátane ECB tým, že vytlačili obrovské množstvo nikým a ničím nekrytých peňazí, za ktoré sa vykúpili štátne dlhopisy, čím sa na vyprahnuté bankové účty dostali lacné peniaze, ktoré v prvom rade znehodnotili úspory nás všetkých. Pokles úrokových sadzieb na vklady a na úvery spôsobil, že komerčným bankám výrazným spôsobom poklesol ich najväčší zdroj výnosov z rozdielu týchto úrokov. A tak reagovali nekontrolovateľným poskytovaním hypotekárnych a spotrebných úverov za nízke úroky aj do výšky sto percent z ceny bytov a domov. Keď k tomu pripočítame každoročné zvyšovanie bankových poplatkov bez akýchkoľvek reakcií zo strany centrálnych bánk, nemôžeme sa čudovať, že bankový sektor je ziskový. Pokles úrokov a ochota banky požičať peniaze za spomínaných podmienok boli prvým z dôvodov, prečo ceny nehnuteľností sa v Bratislave tak nadštandardne zvyšovali.

Ďalším dôvodom na rast cien je pokles miery nezamestnanosti a s tým spojený nárast miezd, teda aj schopnosť

úverového dlžníka splácať voči banke istinu a úroky. Z uvedeného vyplýva, že na cenu nehnuteľností má čoraz menší vplyv výška úroveňovej sadzby a väčší

vplyv výška mzdy. Pokiaľ ide o ceny nehnuteľností v iných mestách, ktoré sú výrazne nižšie, všetko závisí od ekonomického rozvoja regiónu, ktorý ovplyvňuje kúpyschopnosť jeho občanov. Tam, kde sa stretávame s vysokou nezamestnanosťou a tiež so zlou dopravnou infraštruktúrou, sú ceny nehnuteľností v porovnaní s hlavným mestom niekoľkonásobne nižšie.

■ BEZ VLASNÝCH ÚSPOR

Zadlženosť slovenských domácností patrí v únii medzi najvyššie. Tento jav môže v budúcnosti ohroziť splácanie poskytnutých úverov. Podľa posledného komentára Národnej banky Slovenska, týkajúceho sa politiky obozretnosti za prvý štvrťrok 2018, narástol objem úverov v domácnostiach o 11,3 percenta, zatiaľ čo v ostatných krajinách strednej a východnej Európy o 5,3 percenta a v celej EÚ len o 1,3 percenta. Rizikom nemusia byť len očakávané vyššie úrokové sadzby po skončení lehoty ich fixácie ako skôr budúci hospodársky rast Slovenska, ktorý nebude navždy. A tak

Národná banka Slovenska, ktorá zodpovedá za parametre poskytovania úverov zo strany komerčných bánk, sprísnila od júla podmienky ich poskytovania. Jej rozhodnutím končia stopercentné hypotéky a navyše pri ich výške sa zohľadňuje aj ročný príjem domácností. Žiadatelia o úver ho teda dostanú len za podmienky, že budú mať aspoň pätinu vlastných úspor. Odkladať si zo mzdy peniaze na sporiaci účet je pri terajších úrokových sadzbách a narastajúcich cenách nehnuteľností demotivujúce, preto si doteraz žiadatelia o úver pýtali skôr stopercentné hypotéky, čo, samozrejme, ovplyvnilo dopyt a tiež ich doterajšiu vyššiu cenu. Tempo výstavby v sledovanom období bolo také vysoké, že výrobcovia stavebných materiálov, predovšetkým tehál a strešnej minerálnej vaty, nestihali pre menších developerov včas zabezpečiť ich objednané množstvá. Navyše od nového roka má dôjsť aj k zmenám v stavebnom sporení. Na trhu nehnuteľností môžeme počítať s ďalšími výraznejšími zmenami, ktoré sa podľa všetkého dotknú najmä poklesu ich cien.

NA MARGO

Po vynešení rozsudku Súdneho dvora Európskej únie v kauze Coman došlo na Slovensku k explózii komentárov, hoci prípad sa týkal rumunského občana. Ale občana EÚ a rozsudky európskych súdov zvyčajne majú platnosť pre všetky štáty Únie. Ibaže nie vo všetkom, o čom rozhodujú. Preto sa aktivisti komunity LGBTI predčasne potešili jeho verdiktu, ktorý hodlili použiť ako baranidlo na uznanie homosexuálnych sobášov v krajinách Únie. Nie, súd v Luxemburgu neprikázal uznať manželstvo dvoch mužov...

Špekulácie nad rozsudkom

Súdny dvor EÚ sa zaoberal otázkou, či možno vyhovieť žiadosti o povolenie práva na pobyt Clayovi Hamiltonovi na viac ako tri mesiace v Rumunsku z dôvodu, že uzavrel manželstvo s osobou rovnakého pohlavia, ktorá má štátne občianstvo tohto členského štátu, a preto je, podľa práva Únie, jej manželstvom partnerom. Ústavný súd pritom uviedol, že rumunský občiansky zákonník také manželstvo nepozná. Bývalý generálny advokát Súdneho dvora EÚ Ján Mazák vo svojom stanovisku k rozsudku uviedol, že „ústavné právo Únie bráni tomu, aby orgány Rumunska odmietli priznať právo na pobyt manželovi rumunského občana z dôvodu, že občianske právo neupravuje manželstvá medzi osobami rovnakého pohlavia“. Zároveň však tvrdil, že „rozsudok Súdneho dvora EÚ neustanovil žiadne požiadavky na to, aby v dôsledku riešeného problému boli členské štáty povinné upraviť svoje ústavné (právne) poriadky a uznávať manželstvá medzi osobami rovnakého pohlavia. Na to nemá právomoc“.

Súdny dvor v rozsudku konštatoval, že v rámci smernice o práve na voľný pohyb pojem manželský partner, ktorý označuje osobu spojenú s inou osobou manželstvom, je rodovo neutrálny, a teda môže zahŕňať manželského partnera rovnakého pohlavia. Na rozsudok a komentár Súdneho dvora EÚ, že priznanie práva trvalého pobytu v Rumunsku pre manžela pána Comana samo osebe nepodkopáva ústavné princípy členských krajín ani ich právo na úpravu manželstva, reagoval stanoviskom aj predseda Konferencie biskupov Slovenska bratislavský arcibiskup metropolita Mons. Stanislav Zvolenský. V ňom uviedol: „Bohužiaľ, Súdny dvor EÚ sa týmto vyjadrením len neuspokojivo pokúša zakryť cieľ sledovaný rozsudkom: cez súdny aktivizmus obísť demokratické princípy, na ktorých stojí európska spoločnosť, a v rozpore s ústavami členských krajín otvoriť dvere na rozšírenie privilégií, ktoré boli doteraz vlastné len manželstvám mužov a žien.“

Taktiež predseda Aliancie za rodinu Anton Chromík zdôraznil, že „úlohou súdu nesmie byť ideologická kolonizácia štátov. Nemáme problém s uznaním pobytu osôb, máme problém, ak nás kvôli uznávaniu pobytu súd núti uznávať ako manželstvo niečo, čo manželstvom nie je a nebude“. Viac o téme v príspevku sudcu Najvyššieho súdu SR Štefana Harabina v ďalších vydaníach SNN.

Anna HROMJAKOVÁ

Len čo si Oravci uctili pamiatku padlých rodákov v Poľsku, už sa zberajú do Slovinska

Kubínska zvonica v jangrotskom cintoríne

Text a foto: Ján ŠIMKULIČ

V bezprostrednej blízkosti cintorína zastávajú autá. Vystupujú z nich celé rodiny, pasažieri od najstarších po najmladšiu generáciu s košíkmi či vedierkami. V tieni vysokých štíhlych borovic ich lákajú čučoriedky alebo ako im tunajší hovoria – jagodky. Borovice ševelia svoju tichú pieseň, ktorá sa zavše výrazne rozozvučí pod náporom vetra pri tohtoročných častých zmenách počasia. Zvedavosti zberačov lesných plodov pritom neuniknú ani dobrovoľníci z Oravy, ktorí tu stavajú drevenú zvonicu. Priviezli ju z Dolného Kubína, aby ju po častiach poskladali a skompletizovali.

V jeseni 1914 bola dedinka Jangrot pri Krakove jedným z rozhodujúcich centier rakúsko-uhorskej obrannej línie tiahnucej sa od poľského mestčeka Skala do dediny Kromolova. Jedným z plukov, ktoré tu bojovali, bol 15. honvédske pechotný pluk, ktorý sídlil v Trenčíne. Až osemdesiatpäť percent mužstva tvorili Slováci. Po vypuknutí vojny bol pluk zaradený do zostavy 74. honvédskej pechotnej brigády podriadenej 37. honvédskej pechotnej divízii. Táto divízia bola súčasťou V. zboru, ktorý bol nasadený v zostave 1. rakúsko-uhorskej armády na front v poľskom Haliči. Najväčšie boje v regióne Malopoľska prebiehali od 16. do 27. novembra 1914. V krutých bojoch zahynulo mnoho vojakov na oboch stranách frontu. Sú pochovaní na miestnom cintoríne v Jangrote-Ciepliaciach. Podľa zdrojov priamo z cintorína večný sen tu spi 2014 vojakov cisárskej rakúsko-uhorskej armády (medzi nimi mnoho Slovákov) a 561 vojakov cárskej ruskej armády.

JEDINÝ ZNÁMY

Podľa počtu pochovaných je to najväčší cintorín v severnom Malopoľsku. Jediný označený hrob na vojenskom cintoríne v tejto časti regiónu patrí Jánovi Balážovi z Moravského Lieskového. Tiež bojoval v radoch 15. honvédskeho pluku. Nové kríže tu osadili v roku 2009 z iniciatívy tunajšieho Rekonštrukčného oddielu II. Regimentu obrannej artillérie a členov Jurajovho spoločenstva. V samotnom centre obce, severovýchodne od kostola, sa nachádzajú pozostatky cintorína Jangrot II., ktorý bol pôvodne plánovaný ako hlavný cintorín pre padlých vojakov. Zámer neuskutočnili a telesné pozostatky tu pochovaných vojakov preniesli na cintorín v Jangrote-Ciepliaciach. V roku 2014 Klub vojenskej histórie Beskydy spoločne s MAS Orava, o. z., zorganizoval pietnu spomienku, na ktorej sa zúčastnilo vyše štyri desiatky osôb. Pri tejto príležitosti osadili na cintoríne drevený kríž, ktorý osobne vyrobil starosta Zázrivej Matúš Mních a posvätil kaplán Miroslav Žmijovský z Hruštína. V blízkosti tunajšieho cintorína sú dodnes viditeľné miesta bývalých zákopov, ktoré sa tiahnu na východ a sever od cintorína. Juhovýchodne od Jangrotu je ďalší zachovaný cintorín padlých z tej istej bitky. Na cintoríne v Zadrože pochovali 1054 padlých, z toho 849 rakúsko-uhorských vojakov, 201 ruských a štyria sú neznámí. Zároveň je to jediný cintorín v Malopoľsku, ktorý si zachoval pôvodný architektonický vzhľad.

JANGROTSKÁ DRÁMA

„V polovici novembra 1914 zaujal V. zbor c. k. armády pozície severne od Krakova pri dedine Jangrot. V noci zo 17. na 18. novembra uskutočnila 37. honvédska pechotná divízia útok na ruské pozície. V priebehu útoku zahynulo aj niekoľko dôstojníkov 15. honvédskeho pechotného pluku,“ uviedol predseda Klubu vojenskej histórie Beskydy Martin Drobňák. V januári 1915 priniesli informáciu o tejto udalosti Slovenské noviny. Opisuju útok na výšinu pri Jangrote, počas ktorého zahynuli kapitán Alfonz Marcis a rezervní poručíci Zoltán Kovács a Fedor Kállay. Podkladom pre noviny bol list rezerv-

Inštalácia zvonice v Jangrote. Na samotnej inštalácii sa podieľali (zľava) Oravci Jozef Ondrek, Štefan Martvoň, Štefan Šalata, Jozef Krupa, Ján Duřovec, Miroslav Ondrek a v podrepe Bogdan Glod z Gorlic.

Jozef KRUPA pri jedinom zachovanom kríži z vojnových čias s menom Jána Baláža

Svoj večný sen na cintoríne v Jangrote spia vojaci rakúsko-uhorskej i cárskej ruskej armády.

A ešte záverečný zvonec Jozefa KRUPU na novej zvonici.

ného poručíka Tibora Ballagiho... „Sedemnásteho novembra o šiestej hodine ráno sme dostali rozkaz, aby sme napadli nepriateľa. Šli sme teda dopredu a pomaly napredujúcich zastihol nás večer. Večer od desiatej do druhej po polnoci sme spali v jednej brázde; bola ukrutná zima. Vtedy prišiel rozkaz, že výšinu pri dedinke Jangrot (uvedená iba skratka J. kvôli utajeniu) musíme zaujať. Medzi treťou a štvrtou hodinou sa hnal celý pluk útokom do vrchu, ktorý sa nám s veľkými stratami podarilo zaujať. Asi deväťsto Rusov sme zajali a ukoristili dve strojové pušky. Počas útoku sa nám však komanie pomiešali, čoho výsledok bol, že sme sa od pluku odtrhli. S tromi dôstojníkmi zobierali sme asi stopäťdesiat chlapov a usadili sa v ruskom zákope. Zrazu jeden kaprál oznámil, že v bezprostrednej blízkosti na pravej strane sú Rusi. Na to nadporučík Alfonz Marcis vstal, ale v tom okamihu padol mŕtv. Rusi neprestajne páliť. Náš pluk bol od nás vpravo a nevedel o našom nebezpečnom položení. Traja vojaci vstali, že pôjdu k pluku; všetci traja v okamihu padli mŕtvi. Zrazu sa ozvala ruská strojová puška a zahvíždali granáty pustošiace v našich radoch. Pri mne stál Zoltán Kovács, poručík, s ktorým som sa ráno o deviat-

tej dohodil, že sa z ľavej strany pripojíme k pluku, ktorý od nás ležal na päťdesiat krokov v celkom dobre chránenej priehlbine. On sa pohol prvý, plaziac sa na bruchu, a ja som práve tiež chcel za ním vyliezť, ale v tom okamihu, pred mojimi očami trafila ho guľa do chrbta, zatriasol sa a umrel. Každého, kto oproboval ujsť, zastihol podobný osud. Rusi boli pri nás v bezprostrednej blízkosti a my sme do nich bokom strieľať nemohli, lebo by sme boli striedali do svojich. Stále sme očakávali, že útokom pôjdu na nás, každá minúta bola nám hodinou. Popoludní o trištvrté na tri poručíci Fedor Kállay chcel sa dostať k pluku, ale do tváre trafený klesol mŕtv. O štvrt' na štvrtú vidiac, že v zákope ďalej zostať nemôžem, bola aj trochu hmla, riedkym blatom po mŕtvych sa plaziac podarilo sa mi dostihnúť priehlbínu, kde stál náš pluk, za mnou dobehlo ešte päťdesiat chlapov, ktorým sa podarilo v hmle zachrániť. Tých, ktorí v zákope zostali, Rusi pobili.“

V článku sa okrem spomínaných dôstojníkov uvádzajú aj mená kapitánov, ktorí zahynuli: Arpád Deisler a Andrej Surányi, nadporučík Géza Gundelfinger a rezervný zástavník Pavel Weisz. Smutný bol tiež osud autora citovaného listu. Rezervný poručík Tibor Ballagi zahynul počas nasledujúcich bojov v decembri

1914. Význam bojov pri obci Jangrot pre 15. honvédske pechotný pluk dokladá aj odznak pluku, ktorý jeho členovia nosili na čiapkách. Na odznaku je zaznamenaný odkaz na spomínané boje ako na jednu zo slávnych bitiek pluku...

SKURA MÁ DRUŽKU

Po tom, čo Oravci z iniciatívy Jozefa Krupa a s príspevom členov Klubu vojenskej histórie Beskydy a ďalších dobrovoľníkov zo združení z Česka, Maďarska a Poľska postavili zvonicu na vrchu Skura neďaleko Hostovic na severovýchode Slovenska, predsavzali si postaviť druhú v Jangrote, kde bojovali Slováci zo spomínaného 15. honvédskeho pluku, ale tiež aj zo 71. a 72. pluku, ktoré takisto patrili pod veliteľstvo v Trenčíne a kde boli zaradení i chlapci z Oravy. Ako nám povedal Jozef Krupa pri pátraní ho zaskočili obrovske straty na spomínanom úseku frontu, ktoré boli spôsobené zámerom generálneho štábu ubrániť mesto Krakov. Hrozilo totiž, že ak by ruské cárske vojská okupovali mesto, otvárala sa pre nich možnosť postupu na juh na územie súčasného Slovenska, kde by sa musela urýchlene vybudovať ďalšia obranná línia. V Slovenskom denníku z augusta 1914 ho zaujal osud podporučíka Fedora Kállaya, rodáka z Liptov-

ského Mikuláša, ktorý bol ako riaditeľ denníka povolaný do armády zo spomínanej redakcie spolu so šéfredaktorom a redaktorom. S plukom bol nasadený na front v Haliči. Zahynul v novembri 1914 pri bojoch na frontovej línii pri Jangrote a za svoj hrdinský čin ho in memoriam vyznamenal samotný cisár. Keďže pracoval v národnom denníku, iste bol národne uvedomelý, čo však nevyklučuje, že v tom čase bol verný monarchii, pretože v novembri 1914, keď tu prebiehali boje, ešte nebolo zrejmé, ako sa budú uberať dejiny slovenského národa...

RIČTÁROV SYN

Pri pátraní po jeho blízkych sa Jozef Krupa dozvedel, že to bola majetná, situovaná rodina, lebo otec Fedora Kállaya bol v tom čase richtárom v Liptovskom Mikuláši a brat Jozef sa neskôr stal ministrom s plnou mocou pre správu Slovenska. Podarilo sa mu tiež zistiť, že jeho vnuk v súčasnosti pôsobí na Žilinskej univerzite. Samozrejme, budú pracovať na obširnejšom spracovaní životného osudu dôstojníka, lebo jeho svedectvo má veľkú výpovednú hodnotu. Ako nám Jozef Krupa povedal, ich cieľom bolo nájsť čo najviac informácií o padlých Oravcoch. Dosiaľ našli pol stovky mien padlých vojakov z Oravy, ktorí sú pochovaní na cintoríne v Jangrote. Len zo Zázrivej, ktorá bola v tom čase najväčšou obcou na Orave, sú tu pochovaní štyria mladí chlapci. Predpokladá sa, že aj zo samotnej Oravy je viac padlých ako spomínaných päťdesiat, ale ich mená sa im doteraz nepodarilo zistiť.

Jozefa Krupu, ktorý je iniciátorom myšlienky zhotovenia zvonice pre padlých v prvej svetovej vojne, k hlbšiemu štúdiu inšpiroval príbeh vlastnej rodiny, z ktorej obaja starí otcovia bojovali na frontoch prvej svetovej vojny, jeden v 15. honvédskom pluku, druhý v 71. pešom pluku. Ten z otcovej strany sa dostal do ruského zajatia, ale veľa sa mu o ňom nepodarilo zistiť, pretože dodnes nie je jednoduché dostať sa k informáciám v ruských archívoch. Otázne je tiež to, či sa tam vôbec nejaký záznam zachoval.

ĎALŠIA V SLOVINSKU

„Aj vybudovaním zvonice a umiestnením kríža na cintoríne chceme vzdať hold všetkým Oravcom, ktorí sa zúčastnili na bojoch v prvej svetovej vojne v tomto regióne,“ uviedol Jozef Krupa. Pri jej výstavbe materiálne aj získaním nevyhnutných povolení pomohol Roman Želazny, wuj z gminy (starosta oblasti). Na samotnej inštalácii sa podieľali Oravci Jozef Ondrek, Štefan Martvoň, Štefan Šalata, Ján Duřovec, Miroslav Ondrek, Jozef Krupa, Bogdan Glod z Gorlic, ktorý je profesionálny vojak v Krakove, a Anna a Marián Šimkuličovi z Humenného. O gurmánske špeciality priamo na stavenisku sa postaral moravský kolega Petr Tichý. Oravci, ktorí vymysleli a následne aj zostrojili zvonicu, sú pritom zväčša strojár, ktorých baví práca s drevom.

Len čo dokončia zvonicu v Jangrote-Ciepliaciach (chýba už len inštalácia zvonov), slávnostne ju chcú odovzdať 10. novembra 2018 v predvečer stého výročia ukončenia prvej svetovej vojny za účasti starostov, županov, zástupcov slovenského konzulátu v Krakove a ďalších predstaviteľov regiónu. Tretiu zvonicu chcú vybudovať v Slovinsku, kde na tamjšom Sočskom fronte tiež bojovali a vyznamovali sa mnohí Oravci. Zhodou okolností je ich tam tiež pochovaných okolo pol stovky. Majú už dohodnuté miesto výstavby, podporuje ich slovenská ambasáda v Slovinsku, domáci privítali iniciatívu Oravcov a Klubu vojenskej histórie Beskydy, takže všetci sa nadejajú, že sa výstavba tretej zvonice čoskoro stane skutočnosťou.

Antonín Novotný pourážal Slovákov nielen škandálnym správaním v Martine Štrbania chcú späť dvojkríž na Trigane

Ludmila HREHORČÁKOVÁ, podľa publikácie Milana Koreňa Od Štrby po Štrbský štít

V Slovenských národných novinách č. 27 ste publikovali autentickú spomienku Jána Kamila Beňadika na návštevu prezidenta Antonína Novotného v Matici slovenskej v roku 1967, ktorá medzi slovenskými vlastencami dostala prívlastok škandálna. Nebolo to jediné jeho znevažujúce gesto a odsúdeniahodný postoj k Slovákom. Ak si nájdete čas na výlet k Štrbskému plesu, nezabudnite si pri Jazierkach lásky prečítať informačné tabule.

Pôvodný Kovalíkov dvojkríž v publikácii, ktorú vydala obec Štrba pri príležitosti sto štyridsiateho výročia vzniku Štrbského plesa 1872 – 2012.

Takto vyzerá miesto kde sa dvojkríž nachádzal. Ostalo tu len smutné torzo v podobe pevných základov.

Dozviete sa, že na južnom výbežku hrebeňa Trigan vo výške 1300 metrov nad morom sa týčil kedysi dvanásť metrov vysoký dvojkríž s nápisom: Bože, chráň slovenskú krajinu, pôvodne: Bože, chráň Slovensko. Dvojkríž zhotovili Železiarne Vitkovice na náklady senátora Národného zhromaždenia Jána Kovalíka, rodáka zo zaniknutej osady Ústie

nad Oravou, a na Trigane ho osadili pri príležitosti desiateho výročia vzniku ČSR.

Kríž slávnostne posvätili 28. októbra 1928 Andrej Hlinka a spišský biskup Ján Vojtašák za účasti významných osobností. Štrbania pripravili kultúrny program, v ktorom účinkoval spevokol pod taktovkou učiteľa Ladislava Suchého. Ten

istý deň zapálili na vyvýšeninách a v podtatranských obciach vatry.

Kríž stál na Trigane tridsaťdva rokov až dovtedy, kým ho z Móryho vily na Štrbskom plesu nezbadal prezident Antonín Novotný, ktorý tu letoval. Prikázal kríž okamžite odstrániť. Nevedno, kto rozkaz vykonal, ale stalo sa tak v jednu novembrovú sobotu v roku 1960. Ešteže sa toho dňa autor myšlienky osadenia

kríža aj podporovateľ jej uskutočnenia Ján Kovalík nedožil. Zomrel v roku 1950. Aj tak by proti moci nič nezmožol...

Pred niekoľkými rokmi členovia Maticy slovenskej a členovia Slovenskej národnej strany v podtatranskom kraji sa zaujímali o znovuosadenie dvojkríža na Trigane. Miesto navštívili s pracovníkom TANAP-u. Na Trigane je doteraz zachovaný betónový podstavec dvakrát dva metre, na ktorom sa týčil kovový dvojkríž. Žiaľ, vyskytli

MATIČNÉ DEPEŠE

V priestoroch Domu Maticy slovenskej vo Filakove sa 21. júla uskutočnil v poradí už štvrtý ročník medzinárodného detského folklórneho festivalu. Jeho hlavným motívom bol folklór v tradičných podobách cez motiváciu detí k láske k tradíciám až po búranie hraníc medzi národmi, spoznávanie inej kultúry a hľadanie toho, čo ľudia vzájomne spája.

Hudba, tanec, halušky

Cieľom organizátorov bolo ukázať najmladšej generácii krásu slovenského folklóru, zvykov a tradícií. Na festivale sa zúčastnilo osem detských folklórnych súborov, z toho šesť z Banskobystrického kraja – DFS Jánošík z Filakova, DFS Málinček z Málinca, FS Rakonca z Filakova, DFS Kukulička z Lovinobane, DFS Napraforgó a DFS Kincskeresó z Drnavy. Predstavili sa aj dva súbory z Dolnej zeme – Holubička z Padiny a KUS Petrovská Družina z Báčskeho Petrovca. Sprievodným progra-

mom bola súťaž vo varení halušiek. Všetci súťažiaci mali možnosť za rovnakých podmienok pochváliť sa svojou zručnosťou a originalitou. Varili v kotlíkoch, pod ktorými sa kúrilo drevom. Výhercom sa stalo súťažiace družstvo z Málinca, na druhom mieste sa umiestnilo domáce družstvo rodičov detí z DFS Jánošík a tretí skončili súťažiaci z mestského úradu mesta Filakovo. Súčasťou festivalu boli už tradične remeselnícke stánky, napríklad s ukázkami tvorby rezbára Ondreja Šufliarkeho z Detvy či medovníkárky pani Mitterovej. Predviedli sa tiež domáce remeselníčky pri šití rôznych krojových súčiastok a čeleniek. Účastníci festivalu si mohli vyskúšať ich výrobu. Organizátormi a podporovateľmi boli Matica slovenská, mesto Filakovo, Dom Maticy slovenskej v Rožňave, obec Ratka, obec Šiatorská Bukovinka, MO MS Filakovo, MO MS Filakovské Kľačany a miestni podnikatelia.

Text a foto:
Miroslava PODHOROVÁ

Ocenený spevokol zo Zborova

Dušan PRIBULA – Foto: autor

V pondelok 16. júla 2018 sa zišla Krajská rada Maticy slovenskej Prešovského kraja za účasti zástupcov Okresnej rady Maticy slovenskej z obcí Abrahámovce, Gaboltov, Mokroluh, Smilno, Sveržov a Zborov na svojom letnom zasadnutí. Na rokovaní sa zúčastnili JUDr. Marián Gešper, predseda Maticy slovenskej a stály člen KR MS, a PhDr. Martin Fejko, riaditeľ Členského ústredia Maticy slovenskej v Martine.

Krajská rada Maticy slovenskej Prešovského kraja prerokovala plnenie uznesení z 22. 3. 2018, informácie o zasadnutí výboru Maticy slovenskej a predsedníctva Maticy slovenskej, o ktorých referoval JUDr. Marián Gešper, predseda MS. O Národných matičných slávnostiach, ktoré sa budú konať 3. až 4. 8. 2018 v Martine pri príležitosti sto päťdesiateho piateho výročia založenia Maticy slovenskej, a o ich programe informoval

Rokovanie Krajskej rady Maticy slovenskej Prešovského kraja

PhDr. Martin Fejko. Prešovský kraj bude v hlavnom kultúrnom programe reprezentovať FS z Humenného. Na rokovaní boli schválené návrhy na

ocenenie členov Matičného spevokolu zo Zborova pri príležitosti päťdesiateho výročia jeho založenia, ktoré bude oslavovať 4. augusta v Kostole

sv. Žofie za účasti Krakovského družobného spevokolu.

V závere rokovania odovzdal predseda Maticy slovenskej Marián Gešper dlhoročnému predsedovi MO MS v Smilne k jeho sedemdesiatemu piatemu jubileu Ďakovný list Maticy slovenskej za celoživotnú činnosť v MO MS a pri zachovávaní ľudových tradícií a športu v Bardejovskom okrese. Členovia Krajskej rady Maticy slovenskej Prešovského kraja a členovia Okresnej rady MS z Bardejova sa potom v diskusii podelili o svoje podnety a skúsenosti z matičnej činnosti a navzájom sa informovali o pláne ďalších matičných aktivít v Prešovskom kraji v nastávajúcom letnom období. Po schválení uznesení sa Dušan Pribula, predseda Krajskej rady Maticy slovenskej Prešovského kraja, poďakoval Mariánovi Gešperovi a Martinovi Fejkovi za informácie o nových projektoch ústredia Maticy slovenskej na všetkých úsekoch činnosti a z matičného života a pozval prítomných na akcie a podujatia organizované MO MS a OMM v Prešovskom kraji.

Martin
4. august 2018
Národné
matičné slávnosti
155. výročie MS

PIATOK 20:00 - Jozef Hollý: KUBO, DOS Stožkár zo Stožku
SOBOTA 10:00 - 16:00 - Matičné pódium (účinkujú matičné kolektívy z celého Slovenska a zahraničia)
17:00 - 18:30 - Galaprogram slávností, spojený s odovzdaním mimoriadnych cien MS pri príležitosti 25. výročia SR (účinkujú: Spevácky zbor Valčan, FS Chemlon Humenné)

Program bude prebiehať na nádvorí 2. budovy MS

SPRIEVODNÝ PROGRAM

Klenoty Archívu MS - výstava v 2. budove MS, DOD priestorov archívu
Expozícia Literárneho múzea Slovenskej národnej knižnice - výstava v 1. budove MS
Jozef Čiger Hronský - Život bez oddychu - stála expozícia v Dome J. C. Hronského
Poklad ukrytý v odevoch - DOD Požičovne krojov a kostýmov MS
Matičná tržnica - prezentácia vedeckých pracovísk a predaj vydavateľských a iných matičných produktov

Sprievodné podujatia budú prebiehať od 10:00 do 16:00. Všetci registrovaní účastníci majú vstup voľný. Registrácia na slávnosti@matica.sk alebo v deň podujatia.

Podujatie sa koná pod zástitkou zástupcu primátora mesta Martin Imricha Žiga.

